

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

The Development of a knowledge management model to develop a professional
learning community with a participatory action research process of Watpangiw School

ณัฐชนันท์ โชตินิรันตนาณกุล¹

Natchanan Chotinirantananukul¹

ผู้อำนวยการสถานศึกษา วิทยฐานะ ผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ¹

Director of educational institution, academic status, director of special expertise¹

Email : natchanannachcha@gmail.com

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ขั้นตอนการวิจัยมี 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเพื่อให้ได้กรอบของการวิจัย และร่างรูปแบบ ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว และระยะที่ 3 การรับรองรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อ พัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนวัดป่าจั่ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครู ทีมการจัดการความรู้ จำนวน 9 คน ครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 45 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของ จำนวน 3 คน ศึกษาพิเศษ จำนวน 2 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้ 1) การสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน 2) การกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การร่วมมือร่วมพลัง 4) การชี้แนะหรือการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ 5) การสนทนาเพื่อสะท้อนผล 6) เงื่อนไขการสนับสนุน 7) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ
2. กระบวนการจัดการความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว มี 5 กระบวนการ ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายและแบ่งปันความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 5) การเรียนรู้
3. รูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการดำเนินงาน 4) ระบบสนับสนุน และ 5) การนำรูปแบบไปใช้ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดป่าจั่ว มีความเหมาะสม มีความถูกต้อง และมีความเป็นไปได้ของการนำไปใช้ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

คำสำคัญ : การจัดการความรู้, ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the effective professional learning community development process, 2) to study the knowledge management process for professional learning community development. 3) Develop a knowledge management model to develop a professional learning community with a participatory action research process of Watpangiw School The research process has 3 phases: Phase 1: Study, analyze, synthesize preliminary data in order to obtain a research framework and drafting a model. Phase 2: Development of a knowledge management model to develop a professional learning community with a participatory action research process of Watpangiw School and Phase 3, the certification of knowledge management models to develop professional learning communities with a participatory action research process of Watpangiw School The study area was Watpangiw School Pathumthani Provincial Administrative Organization Information providers include Educational institution administrators, 2 people Knowledge management team teachers, 9 people, academic teachers, 5 people, teaching staff, 45 people. Additional information groups include the Basic Education Commission, 3 people, educational supervisors, 2 people. Data collection used document analysis. in-depth interview and participatory observation and data were analyzed using phenomenological analysis. The results showed that.

1. An effective professional learning community development process It consists of the following tasks: Learning and Professional Development

2. Knowledge management process for professional learning community development There are 5 processes of Watpangiw School, consisting of 1) goal setting and knowledge identification, 2) knowledge creation and seeking, 3) knowledge sharing, 4) systematic storage of knowledge, and 5) learning.

3. Knowledge management model to develop professional learning community the participatory action research process of Watpangiw School has 5 components: 1) principles, 2) objectives, 3) operation procedures, 4) support system, and 5) application of the model. The effectiveness of knowledge management models for developing professional learning communities with the participatory action research process of Watpangiw School is appropriate is correct and has the possibility of being used Stakeholders were satisfied with the knowledge management model to develop a professional learning community. with the participatory action research process of Watpangiw School.

Keywords : knowledge management, professional learning community, participatory action research

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ระบุเป้าหมายการพัฒนาคนหรือพลเมืองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีพออย่างสมดุล ถึงแม้ว่าระบบการศึกษา ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการสำคัญในการจัดการศึกษา

ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน แต่ในสภาพปัจจุบัน ระบบอาจ ระบบอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคนและ ระบบอาจไม่เพียงพอต่อการพัฒนาคนและสังคมโดยรวมได้ดังยุทธศาสตร์และพัฒนาสังคมโดยอาศัยความรู้เป็นฐานการพัฒนาที่หลายประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญและนำมาเป็นกรอบในการพัฒนาคนในฐานะเป็นพลเมืองคือ การพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาทุกระบบในสังคมทั้งเชิงโครงสร้าง และเชิงระบบทางสังคม หลักการ แนวคิด และการปฏิบัติที่ทุกคน ทุกฝ่าย และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ต้องผนึกกำลังกัน สังคมแห่งการเรียนรู้หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นสังคมที่ทุกคนต้องตระหนักถึงคุณค่าของการเรียนรู้ตลอดชีวิต สนใจและใฝ่หาความรู้อย่างสม่ำเสมอ สามารถใช้ความรู้ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นสังคมที่ทุกคนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ที่หลากหลาย มีบรรยากาศสังคมที่เกื้อหนุน ส่งเสริมให้บุคคล และกลุ่มบุคคลเกิดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการ มีระบบบริหารจัดการความรู้และการถ่ายทอดความรู้ และมีการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคล ชุมชน และสังคมอย่างบูรณาการ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ และองค์กรอื่นๆในสังคม ควรมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักคิด และหลักปฏิบัติของสังคมแห่งการเรียนรู้ (สำราญ ชิตเพชร, 2564)

การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืนต้องอาศัยความเข้าใจองค์ประกอบแห่งสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีความหลากหลายขึ้นอยู่กับลักษณะบริบทของพื้นที่และวัฒนธรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลักและองค์ประกอบเสริมที่เอื้อต่อการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ ได้แก่บุคคลแห่งการเรียนรู้ ผู้จัดการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ องค์ความรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ เครือข่ายการเรียนรู้การจัดการความรู้ การสร้างนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่โดยใช้การจัดการความรู้ในองค์กรเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2558) ดังนั้นการจัดการความรู้ขององค์กรต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ องค์กรสามารถใช้องค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ในการจัดการความรู้เพื่อตรวจสอบ วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการจัดการความรู้ องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ความสามารถของบุคคล 2 ประเภท ประเภทที่ 1 คือ ผู้บริหารหรือผู้นำต้องมีภาวะผู้นำ เพื่อนำองค์กรในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการความรู้ และประเภทที่ 2 คือ ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้และทักษะในการทำงาน ต้องสร้างบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้โดยการแบ่งปันความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ต้องเหมาะสมกับวัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการค้นหา สร้าง จัดเก็บ แบ่งปันความรู้ และแพร่กระจายความรู้ได้อย่างรวดเร็ว สิ่งสำคัญสุดท้ายคือ โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร ระบบงาน และโครงสร้างการทำงานในองค์กรต้องประสานเชื่อมโยงวิสัยทัศน์ พันธกิจ ประเด็นกลยุทธ์หลักและเอื้อต่อการจัดการความรู้ในคน กลุ่มคน ทีมงาน สังคม และองค์กรอย่างต่อเนื่อง (ชมสุภัค ครุฑทะ, 2560) ดังนั้น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จึงเป็นการบริหารรูปแบบหนึ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการก้าวไปสู่ความสำเร็จขององค์กรได้ทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจหรือธุรกิจเอกชน ต่างก็สามารถประยุกต์ใช้ร่วมกันกับระบบการบริหารรูปแบบอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นการพัฒนาองค์กรให้เปรียบพร้อมไปด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และให้บรรลุผลสำเร็จในระบบการบริหารเชิงคุณภาพตลอดทั่วทั้งองค์กร ซึ่งการจัดการความรู้เป็นการสร้างความรู้ และแบ่งปันความรู้จากการดำเนินงานซึ่งจะต้องสร้างและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและบุคลากรได้รับประโยชน์สูงสุดในการจัดการความรู้ของโรงเรียนจะมีผลดี คือ โรงเรียนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพให้สูงขึ้นสามารถดำเนินงานให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ เป็นที่พึงพอใจของผู้รับบริการ ซึ่งได้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง รวมทั้งมีบรรยากาศที่ดีในการดำเนินงาน ครูได้รับการพัฒนาให้มีความชำนาญและความเชี่ยวชาญเพิ่มสูงขึ้น (สาวิตรี ลีลาศ, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนตามแนวคิดของ Hoy and miskel, 2001 เห็นว่าโรงเรียนเป็นองค์กรให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องของการสอน และการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นในบรรดาองค์กรประเภทต่าง ๆ โรงเรียนจึงควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรประเภทอื่น ๆ ในขณะที่โรงเรียนได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่ ในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนจะต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนโรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้(กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นแนวทางการพัฒนาครูให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แนวคิดนี้ได้ประยุกต์มาจากแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ซึ่งการพัฒนาครูด้วยหลักการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้แพร่ขยายไปทั่วทั้งในประเทศแคนาดา สหรัฐอเมริกา และประเทศอื่น ๆ ในยุโรปที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศ โดยมีกลยุทธ์สำคัญในการพัฒนาวิชาชีพครู ได้แก่ การสร้างวัฒนธรรม การเรียนรู้ของวิชาชีพครูที่ทำงานร่วมกัน การกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและการทำงานร่วมกันของครู ด้วยเหตุผลดังกล่าวชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพจึงเป็นเครื่องมือให้ครูเป็นผู้ลงมือกระทำด้วยตนเอง เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้ ไม่ใช่เป็นผู้รอรับคำสั่งจากผู้บริหารสถานศึกษาตลอดเวลา จึงอาจกล่าวได้ว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นเครื่องมือปลดปล่อยครูออกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจสู่ความสัมพันธ์แนวราบเพื่อร่วมกันสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่การศึกษา รวมทั้งสร้างการรวมตัวกันของครูให้เข้มแข็งเพื่อทำงานสร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จนเกิดการสร้างองค์ความรู้หรือยกระดับความรู้จากการทำหน้าที่สอนของครูในภารกิจประจำวัน (Hord, 2004) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฟูลแลน (Fullan, 2005) ที่พบว่า โรงเรียนที่พัฒนาโดยรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านคุณภาพวิชาชีพของครู สนับสนุนให้ครูเป็นผู้นำร่วม ทำงานร่วมและเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาต่าง ๆ สูงขึ้นอย่างเด่นชัด นอกจากนี้หลายประเทศที่เป็นผู้นำทางด้านการศึกษามีการตื่นตัวเพื่อเปลี่ยนผ่านการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 โดยนำแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพครูอาทิ ประเทศญี่ปุ่นที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาครูโดยให้ครูร่วมกัน ศึกษาชั้นเรียนเป็นกลุ่ม (lesson study) ประเทศฟินแลนด์เน้นการพัฒนาวิชาชีพครูแบบความร่วมมือแก้ปัญหาเป็นกลุ่ม (problemsolving groups) ประเทศจีนใช้การพัฒนาวิชาชีพครูแบบการพัฒนาบทเรียนและการวิจัยร่วมกัน (lesson group and research group) และประเทศสิงคโปร์ใช้แนวคิดของ PLC เพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ตามกรอบของ “สอนให้น้อย เรียนรู้ให้มาก (Teach less, Learn more)” เป็นต้น (Newmann; & Wehlage, 1995) ซึ่งประเทศดังกล่าว ล้วนมุ่งเน้นการปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ผ่านแนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ PLC เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันอย่างแท้จริงบนฐานของการปฏิบัติงานจริง สำหรับประเทศไทย ผู้วิจัยพบว่า มีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่พยายามใช้แนวคิดดังกล่าว แต่ยังเป็นส่วนน้อยที่ได้พยายามปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ด้วย แนวคิด PLC ในการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อการขับเคลื่อนการเรียนรู้ห้องเรียนดังนั้น ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้เกิดขึ้นทั้งโรงเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เป็น การวิจัยที่กลุ่มสะท้อนตนเอง สืบค้นและดำเนินการโดย ผู้มีส่วนร่วมในสังคมเพื่อปรับปรุงความเป็นธรรมและความมีเหตุผลของการปฏิบัติในสังคมของตนเอง (Kemmis & McTaggart, 1988) สิ่งสำคัญที่ถือว่าเป็นหัวใจของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมของฝ่าย เป็นกระบวนการที่ผู้คนเข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยกระทำร่วมกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนจบ กระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผลและการอภิปราย (ศศิธร ม่านทอง, 2557)

โรงเรียนวัดป่าจี้ เป็นโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี เป็นโรงเรียนกลาง มีหน้าที่จัดการศึกษาภาคบังคับ โดยจัดเป็น 2 ระดับ คือ ระดับ ก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา มีจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2545 ที่มุ่งเน้นพัฒนาศักยภาพทั้งทางร่างกาย สติปัญญาอารมณ์และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 มีผลการประเมินตนเอง (Self assessment report) ในเรื่องความรู้ของบุคลากรในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะความรู้ที่มีในโรงเรียนยังไม่มีมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ยังไม่มีความรู้ที่เป็นปัจจุบัน และยังไม่เป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้หรือปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง ประกอบกับความรู้ต่าง ๆ ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนที่เป็นทักษะเฉพาะที่เกิดจากประสบการณ์สอนก็จะจางหายไปกับผู้ที่เกษียณอายุราชการ การลาออกหรือการโอนย้ายไปปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนอื่น ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ส่งเสริมให้องค์กรขับเคลื่อนเข้าสู่การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพขององค์การจากบทบัญญัติดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพของประชากรด้วยการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างความเจริญก้าวหน้าและแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิต (โรงเรียนวัดป่าจั่ว, 2564)

ความสำคัญของการจัดการความรู้ดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีเหตุผลประกอบการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ 1) พื้นที่ที่การศึกษาเป็นโรงเรียนที่มีความต้องการในการจัดการความรู้ ตามความเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และคณะครู 2) สถานศึกษามีการดำเนินการจัดการความรู้ตามนโยบายของต้นสังกัด 3) ผู้วิจัย ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษา สามารถเข้าดำเนินการวิจัยได้โดยไม่เป็นการเพิ่มภาระงานให้กับบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากการวิจัยเพื่อการนำไปพัฒนาในสถานศึกษาของตนเอง และจะเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนในสังกัดเดียวกันต่อไป ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนวัดป่าจั่ว องค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี จึงมีแนวคิดที่จะศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการความรู้ด้วย เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความรู้สึกผูกพันต่อพันธกิจและเป้าหมายของโรงเรียนมากขึ้น โดยเพิ่มความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติให้บรรลุพันธกิจอย่างแท้จริง เกิดสิ่งที่เรียกว่าพลังการเรียนรู้ (Power of Learning) ส่งผลให้การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนของตนเองมีผลดียิ่งขึ้น และมีความรับผิดชอบต่อพัฒนาการโดยรวมของนักเรียน และร่วมกันรับผิดชอบเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่อผลสำเร็จของนักเรียน รับทราบข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อวิชาชีพได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็วขึ้น ส่งผลต่อการปรับปรุงพัฒนางานวิชาชีพของตนได้ตลอดเวลา เกิดแนวทางที่จะสร้างแรงบันดาลใจต่อการเรียนรู้ให้นักเรียน ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่าแนวคิดรูปแบบการจัดการความรู้ด้วย เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ซึ่งเป็นกระบวนการที่คนใหม่ที่จะครูประจำการรวมตัวกันเพื่อแลกเปลี่ยนแบ่งปัน เรียนรู้ประสบการณ์ จากการทำหน้าที่ครู ทำให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้โดยมุ่งมั่นให้เกิดผลลัพธ์ต่อสมรรถนะทางวิชาชีพสำหรับครูและการเรียนรู้ของนักเรียนสอดคล้องกับเป้าประสงค์ กลยุทธ์ ตลอดจนจุดเน้นสำคัญของวัดป่าจั่ว ในการส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ต้องการพัฒนาครูผ่านการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่อง จึงได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้วย เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ซึ่งผลของการศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีแนวทางร่วมกันในการพัฒนาครูให้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ รวมทั้งพฤติกรรม การสอนที่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์เพิ่มขึ้นและเป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตร พร้อมทั้งช่วยให้ครูสามารถแสวงหา ความรู้และพัฒนาวิชาชีพด้วยตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว
2. การวิจัยโดยดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น
ระยะที่ 2 การพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

ระยะที่ 3 การรับรองกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 1 กุมภาพันธ์ -31 พฤษภาคม พ.ศ. 2565

2) จัดกลุ่มสนทนากับผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของโรงเรียนวัดป่าจั่ว โดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus group interview) เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกข้อความและประเด็นในการสนทนากลุ่ม ในวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2565 ผู้ร่วมสนทนา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูที่จัดการความรู้ จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 คน และศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน

4. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในระยะที่ 1 กรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องจากผลการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิภาพ และกระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

5. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลคือบุคลากรของโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษา คือ โรงเรียนวัดป่าจั่วประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 2 คน ครูที่จัดการความรู้ จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ครูผู้สอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 20 คน และศึกษาความต้องการในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นบุคลากรของโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษา คือ ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครู จำนวน 9 คน และคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 15 - 23 สิงหาคม พ.ศ. 2565

6. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยใน

ระยะที่ 1 แล้วจัดทำร่างรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพจากกรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ผลการสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้และการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ รวมไปถึงนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาซึ่งเป็นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความต้องการพัฒนาบุคลากรด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว จากกรอบแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องแล้วให้ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ จากนั้นได้นำเสนอรูปแบบต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบประเมินด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง และความเป็นไปได้ของการนำไปใช้ ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ระหว่างวันที่ 26 สิงหาคม - 30 กันยายน 2565 แล้วนำรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยในวันที่ 30 ตุลาคม พ.ศ. 2565 จัดประชุมปฏิบัติการนำรูปแบบมา

จัดทำแผนการจัดการความรู้ร่วมกันกับผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการสถานศึกษา ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ดำเนินการใช้แผนการจัดการความรู้โดยผู้บริหาร ครูสังเกต ประเมิน ปรับปรุงแผนการจัดการความรู้โดยผู้วิจัย ผู้บริหาร และครู

ระยะที่ 3 การรับรองรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ในวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2557 ดำเนินการโดยนำข้อมูลที่ได้จากการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพมาประมวลสรุป รายงานให้ผู้บริหาร จำนวน 2 คน ครูที่จัดการความรู้ จำนวน 9 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญระดับเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำรูปแบบไปใช้ และตรวจประเมินรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการนำไปใช้ และความพึงพอใจต่อรูปแบบ

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผลการวิจัย พบว่า มีภารกิจที่ดำเนินการ 7 ภารกิจ ดังนี้ 1) การสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน ประกอบด้วย กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งเน้นที่นักเรียนหรือผู้เรียน การกำหนดกลุ่มของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามบริบทของโรงเรียน กำหนดกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน กำหนดบทบาทหน้าที่ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมของครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดแนวปฏิบัติที่เหมาะสมของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดค่านิยมและบรรทัดฐานโดยมุ่งเน้นที่ตัวนักเรียนหรือผู้เรียน 2) การกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของนักเรียนร่วมกัน การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล การส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร การพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้ของครู พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้โดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน นิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้โดยเพื่อนครู ผู้บริหาร หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การร่วมมือร่วมพลัง ประกอบด้วย การทำงานร่วมกันของครูด้านการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และวิพากษ์แผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ออกแบบการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน จัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยเหลือและร่วมมือกันอย่างเกื้อกูลมิตรในการจัดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้หรือทักษะใหม่ ๆ ในการจัดการเรียนรู้ 4) การชี้แนะหรือการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย การรับคำแนะนำจากเพื่อนครูชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นำคำแนะนำหรือข้อเสนอแนะไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การรับคำแนะนำ จากผู้เชี่ยวชาญหรือครูที่ประสบความสำเร็จ เปิดใจรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลที่ประสบความสำเร็จ สร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนตามบริบทของโรงเรียน 5) การสนทนาเพื่อสะท้อนผล ประกอบด้วย สนทนาร่วมกันระหว่างครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเตรียมการจัดการเรียนรู้ สนทนาร่วมกันเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ สนทนาร่วมกันเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนักเรียนสนทนาประเมินผลการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน สนทนาวิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ กำหนดวิธีการแก้ปัญหากรณีศึกษาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ 6) เงื่อนไขการสนับสนุน ประกอบด้วย การสร้างแรงจูงใจและการเสริมแรงจากผู้บริหาร การส่งเสริม สนับสนุน และให้กำลังใจจากผู้บริหาร จัดสถานที่สำหรับการพบกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จัดอาคาร สถานที่เอื้อต่อการเรียนรู้จัดเวลาสำหรับการพบกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จัดเวลาสำหรับกระบวนการ Lesson Study 3 ขั้นตอน คือ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และการตรวจสอบ สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สนับสนุนสื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความต้องการจำเป็น 7) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี จัดประชุมหารือเกี่ยวกับการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนสร้างบทเรียนออนไลน์สู่การปฏิบัติ เน้นหลักการ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน สนับสนุนการเรียนรู้ของกลุ่ม และบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน ปรัชญาหรือประเด็นของการศึกษาและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ปรับเปลี่ยนแนวคิดและข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อแก้ปัญหาและตอบโจทย์ความต้องการของนักเรียนส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 5 กระบวนการประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายและบ่งชี้ความรู้ ระบุความรู้ที่มี/ที่มิได้มีการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ การประชุมปฏิบัติการ หาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ แสวงหาความรู้จาก Best Practice ระดมความคิด แลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากประสบการณ์ การสังเคราะห์เป็นความรู้ใหม่ที่จะใช้ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 3) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้จากการปฏิบัติงานในวันที่กำหนดแต่ละสัปดาห์ การนิเทศภายใน การเทียบเคียงสมรรถนะ 4) การจัดเก็บความรู้ ให้เป็นระบบ จัดทำในรูปเอกสาร โดยเฉพาะเอกสารแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้ง 7 ภารกิจ จัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และจัดมุมความรู้ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5) การเรียนรู้ นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติงาน สะท้อนผลการทำงาน จุดเด่นจุดด้อย จุดที่ควรพัฒนา และนำเสนอแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

3. รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว พบว่า มีภารกิจ 5 ภารกิจ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ระบบสนับสนุน และการนำรูปแบบไปใช้ ผลการรับรองรูปแบบ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยและมีส่วนเกี่ยวข้องร้อยละ 100 มีความคิดเห็นว่าเป็นรูปแบบมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ของการนำไปใช้ และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว

อภิปรายผล

1. การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผลการวิจัย พบว่า มีภารกิจที่ดำเนินการ 7 ภารกิจ ดังนี้ 1) การสร้างค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน 2) การกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การร่วมมือร่วมพลัง 4) การชี้แนะหรือการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ 5) การสนทนาเพื่อสะท้อนผล 6) เงื่อนไขการสนับสนุน และ 7) การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งในการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการรวมตัว ร่วมใจ ร่วมพลัง ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้ร่วมกันของครูผู้บริหาร และบนพื้นฐานวัฒนธรรมความสัมพันธภาพแบบกัลยาณมิตร ที่มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีม เรียนรู้ที่ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุน สู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จ หรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ภารกิจที่ 1 การมีค่านิยมและบรรทัดฐานร่วมกัน (Shares Values & Norms) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ รวมทั้งวิธีการปฏิบัติที่ได้มาตรฐานร่วมกันเพื่อทุกคนในองค์กรใช้เป็นเข็มทิศในการขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของนิชาภัทร วิลเลียมส์ (2559) ประกอบด้วยภารกิจย่อย คือ 1) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน 2) การกำหนดกลุ่มของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพตามบริบทของโรงเรียน 3) กำหนดบทบาทหน้าที่ แนวปฏิบัติที่เหมาะสมของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) การมุ่งเน้นที่นักเรียนหรือผู้เรียน โดยมีกระบวนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ดังนี้ 1) กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพซึ่งเน้นที่นักเรียนหรือผู้เรียน 2) กำหนดกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพโดยคำนึงถึงบริบทของโรงเรียน 3) กำหนดแนวปฏิบัติของครู ผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4) กำหนดค่านิยมและบรรทัดฐานโดยมุ่งเน้นที่ตัวนักเรียนหรือผู้เรียน

ภารกิจที่ 2 การกำหนดเป้าหมายร่วมกันเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียน (Collective Focus on Student Learning) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครุมนุ่มเป้าหมายไปที่การเรียนรู้ของนักเรียน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ แบตเตอร์บาย; และ เวอร์ดี (Battersby; & Verdi, 2015) ซึ่งกล่าวว่า ทุกคนต้องมีเป้าหมายร่วมกัน ร่วมมือกันในการจัดการเรียนรู้โดยมีการวิเคราะห์นักเรียนรายบุคคล กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้วัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน

ภารกิจที่ 3 การร่วมมือรวมพลัง (Collaboration) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งคณะครู ผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการทำ งานแบบร่วมมือ รวมพลัง เพื่อช่วยเหลือและเรียนรู้ไปด้วยกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บุญชอบ จันทาพูน (2561) นิชาภัทร วิลเลียมส์ (2559) ฐานปณัฐ อุดมศรี (2558) และ คิลเบน (Kilbane, 2009) ประกอบด้วยภารกิจย่อย คือ 1) การทำงานร่วมกันของครูด้านการจัดการเรียนรู้ และ 2) มีความเป็นกัลยาณมิตรในการช่วยเหลือร่วมมือกัน

ภารกิจที่ 4 การชี้แนะหรือการให้คำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ (Expert Advice) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การเปิดรับคำแนะนำ จากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ชำนาญการหรือมีวิธีปฏิบัติที่ดีทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งนี้ต้องมีกิจกรรมการเยี่ยมชมการปฏิบัติจริงในห้องเรียนของเพื่อนครู สอดคล้องกับผลการวิจัยของ บูน (Boone, 2014) ประกอบด้วยภารกิจย่อย คือ 1) การรับคำแนะนำจากเพื่อนครูชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2) การรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญหรือครูที่ประสบความสำเร็จ และ 3) การสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียน

ภารกิจที่ 5 การสนทนาเพื่อสะท้อนผล (Reflection) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพูดคุยสนทนาเพื่อการแลกเปลี่ยนและสะท้อนผลการปฏิบัติงานของเพื่อนครูโดยการใช้สุนทรียสนทนาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิชาภัทร วิลเลียมส์ (2559) ประกอบด้วยภารกิจย่อย คือ 1) การสนทนาด้านระหว่างครูเกี่ยวกับการเตรียมการจัดการเรียนรู้ 2) การสนทนาให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครู 3) การสนทนาร่วมกันเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ และ 4) การสนทนาวิเคราะห์กรณีศึกษาเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

ภารกิจที่ 6 เงื่อนไขการสนับสนุน (Supportive Condition) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการสนับสนุนด้านเวลา ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก แหล่งทรัพยากร และโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์ของครูเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชอบ จันทาพูน (2561) ฐานปณัฐ อุดมศรี (2558) สมพร ญาณสูตร (2558) ประกอบด้วยภารกิจย่อย คือ 1) การสนับสนุนจากผู้บริหาร 2) อาคารสถานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) มีการจัดสรรเวลา และ 4) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ภารกิจที่ 7 การเรียนรู้และการพัฒนาวิชาชีพ (Professional Learning and Development) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ มีการสร้างระบบเทคโนโลยีสารสนเทศการจัดเก็บและการนำมาใช้ขององค์ความรู้ที่ดี และปรับเปลี่ยนแนวคิดและข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อแก้ปัญหาและตอบโจทยความต้องการของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์ (2558) ได้ดำเนินการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน พบว่ากลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน (สำหรับโรงเรียนทุกขนาด) ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 16 กลยุทธ์รอง ดังนี้ กลยุทธ์หลัก 1 สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับสถาบันอุดมศึกษา 2) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับที่ปรึกษาโรงเรียน และ 3) สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กลยุทธ์หลัก 2 ปฏิรูปการบริหารบุคลากรสู่การเน้นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการทำงานเน้นทีม และ 2) จัดสรรทรัพยากรแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลยุทธ์หลัก 3 สร้างวัฒนธรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1) สร้างวัฒนธรรมการทำงานเน้นทีม 2) สร้างวัฒนธรรมแห่งการเกื้อหนุน 3) สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลยุทธ์หลัก 4 จัดการความรู้ทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1) จัดระบบครูพี่เลี้ยง 2) จัดระบบชี้แนะทางวิชาชีพ 3) จัดการเรียนรู้ผ่านบทเรียนทางวิชาชีพ และ 4) สนับสนุนการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์หลัก 5 กระจายความเป็นผู้นำทางวิชาชีพ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์รอง ได้แก่ 1) เสริมพลังอำนาจครู 2) มอบอิสระแก่ครูในการพัฒนาทางวิชาชีพ 3) ปรับเปลี่ยนบทบาทครู และ 4) พัฒนาภาวะผู้นำร่วม

2. กระบวนการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มี 5 กระบวนการประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายและบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 5) การเรียนรู้ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ในสถานศึกษา กระบวนการจัดการความรู้ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการจัดการความรู้ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี หลักการต่างๆ ด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษา พร้อมทั้งได้ร่วมปรึกษากับผู้ร่วมวิจัย ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ว่าควรจะมีการกำหนดขั้นตอนการจัดการความรู้ที่ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปปฏิบัติได้โดยง่าย โดยนำขั้นตอนที่คล้ายคลึงกันสามารถจัดอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้ มาเป็นขั้นตอนการจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบทำให้กระบวนการจัดการความรู้มี 5 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับ พชนิ กาสุรีย์ (2560) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การสร้างความรู้ และการนำความรู้ไปใช้ และสอดคล้องกับกุสมาร บุญไชยแสน (2565) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 พบว่า ในสภาพปัจจุบันมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้และมีปัญหาในการจัดการความรู้ อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างความรู้ 2) ด้านกำหนดความรู้ 3) ด้านการแสวงหาความรู้ และ 4) ด้านการนำความรู้ไปใช้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุธาสิณี พรหมแดง (2557) ได้วิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่า การดำเนินการจัดการความรู้โดยมีองค์ประกอบการจัดการความรู้ 6 ด้าน คือ การระบุน้ำความรู้ มี 5 ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 7 แนวทางปฏิบัติ การแสวงหาความรู้ มี 6 ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 8 แนวทางปฏิบัติ การสร้างความรู้ มี 7 ตัวบ่งชี้ ความสำเร็จ 9 แนวทางปฏิบัติ การจัดเก็บความรู้มี 4 ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 9 แนวทางปฏิบัติ และการนำ ความรู้ไปใช้มี 8 ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 10 แนวทางปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 3 การกำกับ ติดตาม และประเมินผล มี 4 ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 5 แนวทางปฏิบัติ และสอดคล้องกับปฏิมมา พุฒตาลดง (2558) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การแลกเปลี่ยนความรู้ 6) การนำ ความรู้ไปใช้ 7) การวัดและประเมินผล

3. รูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว พบว่า มีการกิจ 5 การกิจ ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการ ระบบสนับสนุน และการนำรูปแบบไปใช้ ผลการรับรองรูปแบบ พบว่า ผู้ร่วมวิจัยและมีส่วนเกี่ยวข้องร้อยละ 100 มีความคิดเห็นว่าเป็นรูปแบบมีความถูกต้อง มีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้ของการนำไปใช้ และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ของโรงเรียนวัดป่าจั่ว ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้วางแผนพัฒนารูปแบบอย่างเป็นขั้นตอนเริ่มจะศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งได้จัดสนทนากลุ่มของผู้ให้ข้อมูลหลักจากโรงเรียนที่เป็นพื้นที่ศึกษา โดยได้เชิญศึกษานิเทศก์ที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ผู้วิจัยได้เข้าอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้และการวิจัยเชิงคุณภาพที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดขึ้น และได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจประเมินรูปแบบและได้นำรูปแบบที่ได้ปรับปรุงแล้วมาปรับใช้กับโรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งมีหลักการ คือ 1) เน้นการนำการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนวัดป่าจั่ว 2) ปัจจัยที่สนับสนุนให้การพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนวัดป่าจั่วประสบความสำเร็จนั้น ประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำ ด้านกลยุทธ์การจัดการความรู้ ด้านโครงสร้างการจัดการความรู้ ด้านเทคโนโลยี และด้านการวัดผลประเมินผล 3) การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในสอดคล้องกับทศนา ขัมมณี (2551) ได้เสนอขั้นตอนในการสร้างรูปแบบไว้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นรวบรวมปัญหา ขั้นพัฒนารูปแบบ การทดสอบรูปแบบ การทำให้สำเร็จ การพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้ทันสมัย ซึ่งโรงเรียนวัดป่าจั่ว ได้ปฏิบัติ

ตามขั้นตอนการดำเนินการของรูปแบบ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 การวางแผน ขั้นที่ 3 การปฏิบัติตามแผน ขั้นที่ 4 การสังเกตผลการปฏิบัติ ขั้นที่ 5 การสะท้อนการทบทวนผลการปฏิบัติ การสะท้อนการทบทวนผลการปฏิบัติซึ่งการสะท้อนการทบทวนผลการปฏิบัติสำเร็จเป็นอย่างดี เนื่องมาจากในขั้นตอนการเตรียมความพร้อม มีการสะท้อน การทบทวนผลการปฏิบัติ มีการจัดโครงสร้างการจัดการความรู้ทำให้บุคลากรรู้ บทบาทหน้าที่ของตนเอง อีกทั้งยังมีการจัดเตรียมด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการจัดการความรู้ตามความจำเป็นทำให้มีความสะดวกในการจัดการความรู้ มีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรโดยประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการใช้รูปแบบการจัดการความรู้ ที่ปฏิบัติได้จริงตามความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *สรุปผลงานกระทรวงศึกษาธิการ 2559*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กุสุมร บัญไชยแสน. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 . *วารสารคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, (ฉบับพิเศษ), (1207-1220).
- ชมสุภักดิ์ ครุฑกะ. (2560). *หลักการการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ฐาปนัฐ อุดมศรี. (2558). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. (ดุสิตบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร.
- นิชาภัทร วิลเลียมส์. (2559). *การพัฒนาการนิเทศภายในโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- บุญชอบ จันทาพูน. (2561). *กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเทศบาล 1 ต้นยาง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- พชนี กาสุรีย์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3*. ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- โรงเรียนวัดป่าจัว. (2564). *รายงานผลการติดตามการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนวัดป่าจัว ปีการศึกษา 2564*. เอกสารอัดสำเนา.
- ศศิธร ม่านทอง. (2557). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 9(2), 35-44
- สาวิตรี ลีลาศ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนวัดหนองสังข์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำราญ ชิตเพชร. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคใต้ตอนบน*. ปริญญาดุษฎีบัณฑิต (ทางสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุธาสนี พรหมแดง. (2557). *การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 41*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาการจัดการการศึกษาและการเรียนรู้, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2558). *การนำเสนอแนวทางการจัดศึกษาตลอดชีวิตเพื่อขับเคลื่อนชุมชนการเรียนรู้ในบริบทสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทย*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: กรุงเทพฯ.

อนุสรณ์ สุวรรณวงศ์. (2558). กลยุทธ์การบริหารเพื่อเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเอกชน.

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

Battersby, S. L.; & Verdi, B. (2015). The Culture of Professional Learning Communities and Connections to Improve Teacher Efficacy and Support Student Learning. *Arts Education Policy Review*. 116(1): 22-29

Boone, J. A. (2014). Information Management: An Educational Perspective. *South African Journal of Library and Information Science*. 58(4): 319-326.

Fullan, M. (2005). *Change Forces :The Sequel*. London: Falmer Press.

Hord, S. E. (2004). *Learning Together: Leading Together. Changing Schools through Plcs*. New York: Teachers College Press.

Kemmis, & McTaggart, R. (1988). *The Action research planner, 3rd ed*. Geelong: Deakin University, Australia.

Kilbane, Jame F. (2009). *Factors in Sustaining Professional Learning Community*. Pace University. New York: SAGE Publications.

Newman, F., Secada, W., & Wegkage, G. (1995). *A Guide to Authentic Instruction and Assessment: Vision Standards and Scoring*. Madison. WI: Wisconsin Center for Education Research.

โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น Happy school under the secondary educational service area office Khonkaen

เพ็ญนภา สมแว่ง¹ และ พระครูสุธีจริยวัฒน์²

Pennapa Somwaeng¹ and Phrakrusutheejarayawattana, Asst.Prof.Dr.²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย¹

Mahamakut Buddhist University, Thailand ¹

Email: sakorn2514@gmail.com

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 345 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.55$) และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้เรียน ($\bar{X} = 4.25$) ด้านอารมณ์เชิงบวก ($\bar{X} = 4.06$) ด้านผู้บริหาร ($\bar{X} = 3.85$) ด้านครู ($\bar{X} = 3.78$) และด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.60$) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน พบว่า โดยรวมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านสภาพแวดล้อม ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: โรงเรียนแห่งความสุข

ABSTRACT

The purposes of the research were; 1) to study of the level of Happy school under the secondary educational service area office Khonkaen 2) to compare the opinion about Happy school under the secondary educational service area office Khonkaen between administrators and teachers. The data were collected from administrators and teachers totaling 345 persons by using the questionnaire and analyzed the data by frequency, percentage, mean, Standard Deviation and t-test.

The findings were as follows; 1) Happy school under the secondary educational service area office Khonkaen could be discussed results classified by different level that the overall was high level mean ($\bar{X}$ = 4.01) While considering in each aspect, it was found that the highest mean level was Environments ($\bar{X}$ = 4.55) and high mean level 5 aspects were Students ($\bar{X}$ = 4.25) Positive emotions ($\bar{X}$ = 4.06) Administrators ($\bar{X}$ = 3.85) Teachers ($\bar{X}$ = 3.78) and Cooperation and Teamwork ($\bar{X}$ = 3.60) 2) Comparison of opinions about happy school under the secondary education service area Office Khonkaen between administrators and teachers. It was found that by combining the opinions of administrators and teachers of happy school. The difference was statistically significant at 0.05, which is consistent with hypothesis 1. When considering each aspect, it was found that all aspects were different, except for the environment, which was not statistically significant at the level of 0.05

Keywords: Happy school

บทนำ

ความสุขกลายเป็นวาระสำคัญของโลก โดยสหประชาชาติได้กำหนดให้วันที่ 20 มีนาคมของทุกปีเป็นวันความสุขสากล The International Day of Happiness (องค์การสหประชาชาติ, 2556) อีกทั้งในการพัฒนาที่ยั่งยืน ค.ศ. 2030 (2030 Agenda for Sustainable Development) ซึ่งเป็นกรอบการพัฒนาของโลกเพื่อร่วมกันบรรลุการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง ภายในปี ค.ศ. 2030 โดยกำหนดให้มีเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป็นแนวทางให้แต่ละประเทศดำเนินการร่วมกัน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) 17 เป้าหมายประกอบไปด้วย 169 เป้าหมายย่อย (SDG Targets) โดยมีเป้าหมายที่ 4 คือ สร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม และสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Sustainable Development Goals: SDGs, 2558) ซึ่งเป็นเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีคุณภาพเกี่ยวข้องกับแนวคิดของโรงเรียนแห่งความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป้าหมายย่อย 4.7 ที่ว่าด้วยการแสวงหาความรู้และทักษะที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองโลกและวัฒนธรรมแห่งสันติภาพ การมุ่งเน้นทักษะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและลักษณะนิสัยของมนุษย์ อาทิ ความคิดสร้างสรรค์ ความเห็นอกเห็นใจ การทำงานเป็นหมู่คณะและการสื่อสารเป็นการสะท้อนลักษณะเด่นที่ได้ระบุในจิตวิทยาเชิงบวกว่าเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการส่งเสริมความสุขและความเป็นอยู่ที่ดี และทักษะเหล่านี้ได้สะท้อนอยู่ในแนวคิดของยูเนสโกในเรื่องการเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอีกด้วย ในขณะที่การเรียนรู้เพื่อการอยู่ร่วมกันเน้นเรื่องการเข้าใจผู้อื่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง มุ่งเน้นเรื่องบุคลิกภาพและการแสดงออกของผู้เรียนเป็นสำคัญ (โรงเรียนแห่งความสุข กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก, 2559)

การจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติยึดหลักสำคัญประกอบด้วย หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยกำหนด วิสัยทัศน์ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” ถึงแม้ว่าความสุขเป็นเป้าหมายที่ผู้เรียนต้องได้รับนั้น ผู้เรียนก็ยังได้รับความกดดันและความเครียดที่เกิดการเรียน ความสุขของผู้เรียนลดลง เป็นสิ่งที่ต้องได้รับการบริหารให้ดีขึ้น โดยที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องมีเป้าหมายเดียวกันคือทำให้ผู้เรียนมีความสุข อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ทำให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งความสุข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขเพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุขต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 3,347 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จำนวน 345 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย

ตัวแปรต้น ได้แก่ ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

1) เพศ

1.1) ชาย

1.2) หญิง

2) ตำแหน่งปัจจุบัน

2.1) ผู้บริหารสถานศึกษา

2.2) ครูผู้สอน

3) ประสบการณ์ทำงาน

3.1) น้อยกว่า 5 ปี

3.2) 5 – 10 ปี

3.3) มากกว่า 5 ปี

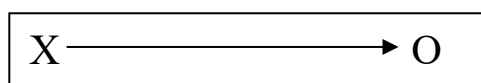
ตัวแปรตาม โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านอารมณ์เชิงบวก 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม 4) ด้านครู 5) ด้านผู้บริหาร และ 6) ด้านผู้เรียน

3. กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2565 ทั้งหมด 84 โรงเรียน จำนวน 345 คน

4. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้รูปแบบการวิจัย One-Shot Case Study

เมื่อ X แทน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

- เพศ

- ตำแหน่ง
- ประสบการณ์การทำงาน

○ แทน โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต่อ โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

- 1) เพศ
 - 1.1) ชาย
 - 1.2) หญิง
- 2) ตำแหน่ง
 - 2.1) ผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.2) ครูผู้สอน
- 3) ประสบการณ์ทำงาน
 - 3.1) น้อยกว่า 5 ปี
 - 3.2) 5 – 10 ปี
 - 3.3) มากกว่า 10 ปี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ลิเคิร์ต (Likert) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสภาพแวดล้อม 2) ด้านอารมณ์เชิงบวก 3) ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม 4) ด้านครู 5) ด้านผู้บริหาร 6) ด้านผู้เรียน โดยกำหนดคะแนนในการตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสอบถาม 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยให้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นลงในช่องประมาณค่าความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า มี 5 ระดับ แต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง มีการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับน้อยที่สุด

6. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลใน เดือน กุมภาพันธ์-มีนาคม 2566 ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสานถึงผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนเพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม พร้อมสามารถตอบแบบสอบถามการวิจัยผ่าน Google form โดยผู้วิจัยได้สร้าง QR CODE หรือ Link ในการเข้าไปตอบแบบสอบถามการวิจัยของกลุ่มเป้าหมาย

3) ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม เพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล และได้ข้อมูลตรงตามที่ระยะเวลาที่กำหนด ได้กำหนดระยะเวลา ดังนี้ วันที่ 20 มีนาคม พ.ศ. 2566 ดำเนินการขอหนังสือกับบัณฑิตวิทยาลัยเรื่องขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิจัยกับผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ได้รับการตอบกลับข้อมูล จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 26.08 จากนั้นในวันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2566 จึงได้เดินทางส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองไปยังโรงเรียนต่างๆ จนได้มีผู้ตอบกลับเพิ่มขึ้น จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 61.15 และมีการตอบกลับข้อมูลสิ้นสุดในวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2566 สรุปจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 91.30

4) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มเป้าหมายการวิจัยผ่าน Google Form โดยตรวจเช็คข้อมูลที่ได้กับจำนวนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 315 คน คิดเป็นร้อยละ 91.30

5) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมายไปทำการวิเคราะห์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณสถิติต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1. เพื่อศึกษาระดับการเป็นโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าเฉลี่ยไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ในการแปลความหมายเป็นช่วงคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 -5.00 หมายถึง โรงเรียนแห่งความสุขอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.51 -4.50 หมายถึง โรงเรียนแห่งความสุขอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.51 -3.50 หมายถึง โรงเรียนแห่งความสุขอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 -2.50 หมายถึง โรงเรียนแห่งความสุขอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 -1.50 หมายถึง โรงเรียนแห่งความสุขอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อ 2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบที่ (t-test) แบบ independent Sample t-test

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ ตารางที่ 1 แสดงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=315)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	102	32.40
	หญิง	213	67.60
2. ตำแหน่ง	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	14.30
	ครูผู้สอน	270	85.70
3. ประสบการณ์	น้อยกว่า 5 ปี	80	25.40

5 – 10 ปี	70	22.20
มากกว่า 10 ปี	165	52.40

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 67.60 และเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 32.40 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งครูผู้สอน จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 85.70 และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 14.30 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ มากกว่า 10 ปี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 52.40 รองลงมาได้แก่ น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 25.40 และ 5 – 10 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 22.20

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวม

โรงเรียนแห่งความสุข	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านสภาพแวดล้อม	4.55	0.29	มากที่สุด
2. ด้านผู้เรียน	4.25	0.20	มาก
3. ด้านอารมณ์เชิงบวก	4.06	0.29	มาก
4. ด้านผู้บริหาร	3.85	0.25	มาก
5. ด้านครู	3.78	0.24	มาก
6. ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม	3.60	0.28	มาก
โรงเรียนแห่งความสุข	4.01	0.11	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยรวมอยู่ที่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามี 1 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ด้านครู ด้านผู้บริหาร ด้านผู้เรียน อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.06, 3.6, 3.78, 3.85, และ 4.25 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

โรงเรียนแห่งความสุข	ตำแหน่ง	ระดับโรงเรียนแห่งความสุข				
		จำนวน	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
1. สภาพแวดล้อม	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	4.57	0.26	0.670	0.503
	ครูผู้สอน	270	4.54	0.3		
2. อารมณ์เชิงบวก	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	4.18	0.19	4.147*	0.000
	ครูผู้สอน	270	4.04	0.30		
3. การมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	3.70	0.22	3.213*	0.002
	ครูผู้สอน	270	3.58	0.29		
4. ครู	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	3.87	0.22	2.393*	0.017
	ครูผู้สอน	270	3.77	0.25		
5. ผู้บริหาร	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	3.99	0.15	5.691*	0.000
	ครูผู้สอน	270	3.83	0.26		
6. ผู้เรียน	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	4.15	0.15	-4.208*	0.000

	ครูผู้สอน	270	4.26	0.21		
โดยรวม	ผู้บริหารสถานศึกษา	45	4.06	0.08	4.219*	0.000
	ครูผู้สอน	270	4.00	0.12		

จากตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น พบว่า โดยรวมความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความแตกต่างกัน ยกเว้นด้านสภาพแวดล้อม ที่ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับโรงเรียนแห่งความสุข พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$) อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ให้ความสำคัญและตระหนักถึงความสุขของผู้เรียน โดยมีการบริหารสถานศึกษาและมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดความสุข ได้แก่ การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในห้องเรียนที่ส่งเสริมและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดบรรยากาศที่มีความน่าอยู่ อบอุ่น เป็นมิตร และมีความปลอดภัย การที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีทัศนคติที่ดีในการทำงาน มีการทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนมีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บูรณาการการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เน้นสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขทั้งกายและจิตใจ เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น รวมถึงการเป็น เมืองที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ ชาญวิทย์ วสันต์นารัตน์ และธีรธรรม วุฒิวัตรชัยแก้ว (2559) ที่กล่าวถึงองค์กรแห่งความสุขในหนังสือ มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ องค์กรแห่งความสุขคือ คนทำงานที่มีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ ชุมชนสมานฉันท์ (Happy Workplace = Happy Home + Happy Teamwork) ดังนี้ 1. คนทำงานมีความสุข (Happy People) หมายถึง พนักงานสามารถจัดสมดุลชีวิต ได้รวมถึงตระหนักว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความสำคัญขององค์กร มีความเป็นมืออาชีพมีความเป็นอยู่ที่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรมอันดีงาม และเอื้ออาทรต่อตนเองและสังคม 2. ที่ทำงานน่าอยู่ (Happy Home) คือ พนักงานรู้สึกที่ดีที่ทำงานเป็นบ้านหลังที่ 2 มีความรัก ความสามัคคีในองค์กร ที่ทำงานน่าอยู่ ประกอบด้วย ความอบอุ่นของบ้าน (House) คนในองค์กร (Human) และความสุข (Happy) และ 3. ชุมชนสมานฉันท์ (Happy Team Work) ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และเอื้ออาทรกับสังคมรอบข้าง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองผ้าย ผลวิจัยพบว่า การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองผ้าย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับวิจัยของ ผลการวิจัยพบว่า ณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โรงเรียนแห่งความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้าน ด้านอารมณ์เชิงบวก ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ด้านครู ด้านผู้บริหาร และด้านผู้เรียน

2. ด้านสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการด้านสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย มีการจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งบรรยากาศที่มีความน่าอยู่ อบอุ่นและมีระบบป้องกันให้โรงเรียนมีความปลอดภัย ปราศจากอบายมุข สอดคล้องกับโรงเรียนแห่ง

ความสุข กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ของยูเนสโก (2559) ด้านสถานที่มุ่งเน้นการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบรรยากาศของโรงเรียน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่ที่มีศักยภาพที่จะเป็นสถาบันเชิงบวกหรือ สถาบันที่มีความสุข เมื่อผู้เรียนอยู่สถานที่และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ก็จะส่งผลให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเข้าใจและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมถึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนรู้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2556) เกี่ยวกับทฤษฎีโรงเรียนสุขภาวะ องค์ประกอบโรงเรียนเป็นสุขที่โรงเรียนมีระบบบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ส่วนผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเองเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ที่ทำงานน่าอยู่ส่งผลให้เกิดทำงานอย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับบรรยากาศองค์แห่งความสุข: คนเบิกบาน งานสำเร็จ ของกอบปรางค์ อภัยศักดิ์ (2563) การสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีทำให้นักเรียนสามารถทำงานได้อย่างมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับหนังสือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ ของวิทย์ วสันต์ธนรัตน์, จุลยวรรณ ดวงโคตะ และนพพร ทิแก้วศรี (2556) ที่กล่าวถึง ที่ทำงานน่าอยู่ (Happy Home) ที่บุคลากรรู้สึกที่ทำงานเป็นบ้านหลังที่สองมีความรัก ความสามัคคีในองค์กร ที่ทำงานน่าอยู่ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุทัยวรรณ ศรีรัตน์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย ผลการวิจัยพบว่า ด้านสถานที่ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีโครงการสร้างสุขภาวะและสุขภาพให้กับนักเรียน โรงเรียนมีการพัฒนาระบบความปลอดภัยในโรงเรียน และโรงเรียนมีการตรวจสอบสภาพความมั่นคงแข็งแรงของอาคารสถานที่อยู่เสมอ สอดคล้องกับวิจัยของธนวุฒิ แก้วนุช (2562) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาศูนย์การศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม 2) องค์ประกอบด้านสัมพันธภาพ และ 3) องค์ประกอบด้านความพึงพอใจ โดยองค์ประกอบที่ 1 ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมนั้นครอบคลุมสภาพทั่วไปทางกายภาพ ทางด้านสภาพแวดล้อมด้านจิตใจและสังคมที่ส่งผลต่อการมีบรรยากาศที่อบอุ่น มีทัศนคติที่ดี ความเป็นกันเองและเอื้ออาทรต่อกันในสถานศึกษา

3. ด้านผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีคุณลักษณะที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นพลเมืองดีของสังคม มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีการทำงานเป็นทีม และช่วยเหลือกัน มีจิตอาสา และมีจิตสาธารณะ บุคคลที่มีระเบียบวินัยและใฝ่เรียนรู้ สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 (2564) ที่เกี่ยวกับคู่มือการประเมินโรงเรียนแห่งความสุข ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด ไว้ดังนี้ มาตรฐานคุณภาพโรงเรียนแห่งความสุข ในมาตรฐานคุณภาพด้านผู้เรียน ประกอบด้วย สุขภาพกาย คุณลักษณะ และศักยภาพการเรียนรู้ สอดคล้องกับมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2556) เกี่ยวกับทฤษฎีโรงเรียนสุขภาวะ ในองค์ประกอบด้านผู้เรียนเป็นสุข ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่ดี ในด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะชีวิต ความเป็นพลเมืองดี และมีความรักในการเรียนรู้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับการที่มีเน้นให้ผู้เรียนมีความสุขสมบูรณ์ทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ สติปัญญา มีความเก่ง ดีและมีความสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ ใจเที่ยง (2562) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการองค์กร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ 1.1) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 1.2) บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 2) สร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ 4) พัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยในองค์ประกอบที่ 4 พัฒนาคุณภาพนักเรียน (Improve student quality) ครูและนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อนักเรียนเคารพและเชื่อฟังครู

4. ด้านอารมณ์เชิงบวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีทัศนคติที่ดีในการทำงานหรือในการเรียนรู้ มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความรู้สึกดี อารมณ์ดี และมีความกระตือรือร้น เป็นผู้ที่ไม่เรียนรู้ฝึกฝนทักษะหรือชอบงานที่ทำทนาย มีความสร้างสรรค์งานต่าง ๆ และมีความฉลาดทางอารมณ์และการมีทักษะทางสังคม สอดคล้องกับทฤษฎีของ Martin Seligman (2012) การวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของความเป็นอยู่ที่ดี (Well-being) หรือภาวะสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ และความเป็นอยู่ที่ดี โดยแบ่งความสุขในชีวิตออกเป็น 3 แนวมุม คือ ชีวิตที่ราบรื่น เช่น อารมณ์ดี สนุกสนาน

ผลิตเพลิน, ชีวิตที่ได้ทุ่มเท คือ การใส่ใจจดจ่อ ทุ่มเทในการทำงาน เกิดภาวะที่ใจเป็นสิ่งที่เดียวกับการทำงาน, และชีวิตที่มีความหมาย คือความสุขที่มีคุณค่าที่สุด เป็นความงดงามทางใจเมื่อเข้าใจเป้าหมายของชีวิต เป็นโมเดล PERMA model มุ่งองค์ประกอบด้าน Positive Emotion รู้สึกดีมีอารมณ์บวก คือ การมีอารมณ์เชิงบวก มีสติ ความสงบมีความภาคภูมิใจ ความบันเทิงทางใจ ความตื่นตัวเข้าใจ รู้สึกมีความหวัง มีแรงบันดาลใจ ร่วมกับมองโลกในแง่ดี สอดคล้องกับปรัชญาของ น้อยโคตร (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านที่ทำงานน้อย 2) ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 3) ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ และ 4) ด้านคนทำงานมีความสุข โดยในด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำนั้นผู้บริหารต้องสร้างความตระหนักให้บุคลากรรอบบามหน้าที่ มีจรรยาบรรณวิชาชีพ มีความเป็นกันเอง ให้ความเชื่อถือไว้วางใจ มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับวิจัยของ ศราวุฒิ อินดา (2565) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีสุขภาพจิตที่ดี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน มีทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา มีความร่าเริงแจ่มใส กระตือรือร้นต่อการทำงาน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนร่วมของสถานศึกษามากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีทัศนคติที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีอารมณ์ขัน สนุกสนานกับเรื่องราวต่างๆ มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน มีความสมัคสมานสามัคคีที่ดีต่อกันกับเพื่อนครูด้วยกัน

5. ด้านผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) กล่าวคือ ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ มีทัศนคติที่ดีและแนวคิดการทำงานเชิงบวก มีแนวคิดการทำงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในด้านบุคลากร ให้ได้รับการพัฒนาและส่งผลการเรียนการสอน ส่งเสริมด้านผู้เรียนให้ได้รับกิจกรรมที่พัฒนาความถนัดและความสนใจ ส่งเสริมให้มีการทำงานร่วมกันภายในชุมชนองค์กร และมีแนวทางในการบริหารโรงเรียนที่ก่อให้เกิดความสุข สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 (2564) ที่เกี่ยวกับคู่มือการประเมินโรงเรียนแห่งความสุข ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด ไว้ดังนี้ มาตรฐานคุณภาพโรงเรียนแห่งความสุข ในมาตรฐานคุณภาพด้านผู้บริหาร ประกอบด้วย ด้านส่งเสริม ด้านสนับสนุน และด้านกิจกรรมสร้างสุข สอดคล้องกับมูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา (2556) เกี่ยวกับทฤษฎีโรงเรียนสุขภาวะ ในองค์ประกอบด้านโรงเรียนเป็นสุข ที่มีระบบการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาวะของผู้เรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลทิพย์ ใจเที่ยง (2562) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารจัดการองค์กร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ 1.1) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ 1.2) บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล 2) สร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง 3) พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และ 4) พัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยในองค์ประกอบที่ 1 การบริหารจัดการองค์กร (Organization Management) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ คือ 1) การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based) ผู้บริหารมุ่งให้บุคลากรทำงานตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียนด้วยความเต็มใจและ 2) บริหารโดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ผู้บริหารสนับสนุนการพัฒนาตนเองของบุคลากรอยู่เสมอ

6. ด้านครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) กล่าวคือ ครูผู้สอนมีการออกแบบจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน และสามารถดึงดูดความสนใจจากผู้เรียนได้ โดยมีกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ มีการจัดการเรียนรู้แบบ บูรณาการ โดยเชื่อมโยงกับชีวิตจริง สถานการณ์จริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และมีสามารถในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม มีวาจาสุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน รู้จักกาลเทศะทุกคน และมีการพัฒนาตามมาตรฐานวิชาชีพ จรรยาบรรณวิชาชีพครู/ผู้บริหาร สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2 (2564) ที่เกี่ยวกับคู่มือการประเมินโรงเรียนแห่งความสุข ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัด ไว้ดังนี้ มาตรฐานคุณภาพโรงเรียนแห่งความสุข ในมาตรฐานคุณภาพด้านครู

ประกอบด้วยการจัดการเรียนรู้ที่มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี และมีการพัฒนาตนเองเสมอ สอดคล้องกับโรงเรียนแห่งความสุข กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ของยูเนสโก (2559) ในด้านกระบวนการ กล่าวถึงวิธีการสอนและการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนว่ามีความเป็นอยู่ที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพรรณ เอกณรงค์ (2560) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข ผลวิจัยพบว่า ในด้านกระบวนการการสอนและการเรียนรู้ (Process) ในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีการปฏิบัติมากที่สุด โดยเฉลี่ยสูงสุด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีมและมีจิตวิญญาณในการทำงานร่วมกัน ด้านวิธีการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ที่สร้างการมีส่วนร่วมและมีความสุขสนุกสนาน ด้านการรับรู้ถึงความสำเร็จ และด้านการเรียนรู้การเป็นทีมระหว่างครูและนักเรียน รองลงมา 2 ด้าน ได้แก่ ด้านภาระงานที่เหมาะสมและยุติธรรม และด้านสุขภาพจิตและการจัดการความเครียด และต่ำสุดที่ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีประโยชน์ น่าสนใจ และการมีส่วนร่วม

7. ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) กล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสนับสนุนการทำงานร่วมกันเป็นทีมและการมีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมต่างๆ มีการยอมรับความคิดเห็นและความแตกต่างของกัน และยังให้การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการทำงานเป็นทีม สอดคล้องกับหนังสือมาสร้างองค์กรแห่งความสุข กันเถอะ ของวิทย์ วสันต์ธรรณ, จุลยวรรณ ดวงโคตะ และนพพร ทิแก้วศรี (2556) ที่กล่าวถึง คนทำงานที่มีความสุข ที่ทำงานน่าอยู่ ชุมชนสมานฉันท์ ในด้านชุมชนสมานฉันท์ (Happy Team Work) ชุมชนต้องมีความสามัคคี มีการทำงานเป็นทีม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และอออาหารกับสังคมรอบข้าง และสอดคล้องกับองค์การอนามัยโลกของ Burton (2010) ได้กำหนดแนวทางของการสร้างเสริมสุขภาพในที่ทำงานขึ้น เพื่อผลักดันให้เกิดประสิทธิภาพและความสามารถในการผลิตและการแข่งขันขององค์กรนั้น ในด้านชุมชนสัมพันธ์ (Enterprise Community involvement) คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในองค์กร ที่ส่งผลซึ่งกันและกัน จากผลกระทบทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคมที่ส่งผลต่อองค์กร อาจเป็นการดำเนินงานในการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาชุมชนผ่านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและคนในชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอนุพงศ์ รอดบุญปาน (2561) ได้ศึกษาเรื่ององค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว) มีแนวทางที่สำคัญ 10 แนวทาง ได้กล่าวถึงด้านการทำงานร่วมกันคือ มุ่งเน้นให้บุคลากรทำงานเป็นทีม หมั่นแสดงความมั่นใจใจต่อกัน และยกย่องผู้เป็นแบบอย่างที่ดีในองค์กร และสอดคล้องกับณัฐพงษ์ น้อยโคตร (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนความต้องการจำเป็นของความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ด้านที่ทำงานน่าอยู่ 2) ด้านความสมานฉันท์ในองค์กร 3) ด้านทัศนคติเชิงบวกต่องานที่ทำ และ 4) ด้านคนทำงานมีความสุข โดยในด้านความสมานฉันท์ในองค์กร ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันเป็นทีม ช่วยเหลือเกื้อกูล ปรึกษาหารือ ให้คำแนะนำที่ดีต่อกัน ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนรับประทานอาหารกลางวันร่วมกันในทุกวัน เพื่อสร้างโอกาสพูดคุย แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีความเสมอภาคเท่าเทียม และมีการให้รางวัลและกำลังใจกัน

8. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อภิปรายได้ว่า อาจเนื่องจาก โรงเรียนแห่งความสุขมีแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความสุข และมีแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ในการบริหารให้เกิดผลในทุกฝ่ายในโรงเรียน และครูผู้สอนอาจมีแนวทางในการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพผู้เรียนมากกว่าฝ่ายอื่นๆ จึงทำให้ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความแตกต่างกันเมื่อแสดงออกมาในตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัยวรรณ ศรีรัตน์ (2562) ศึกษาเรื่อง การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย ผลการวิจัยพบว่า 1. การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ

และสถานที่ 2. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้ายให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข มีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านบุคคล โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ครูได้กำหนดแผนพัฒนาตนเองตามแผนปฏิบัติงาน โรงเรียนมีแผนพัฒนางานแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และโรงเรียนเปิดช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้อำนวยการ ครู และผู้ปกครอง 2) ด้านกระบวนการ ครูควรมีการกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและครูมีการประเมินผลตามสภาพจริง 3) สถานที่ โรงเรียนมีโครงการที่เสริมสร้างสุขภาวะและสุขภาพให้กับผู้เรียน โรงเรียนมีการพัฒนาระบบความปลอดภัยในโรงเรียน และโรงเรียนมีการตรวจสอบสภาพความมั่นคงแข็งแรงของอาคารสถานที่เสมอ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยเรื่อง โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยขอเสนอแนะจากผลการวิจัยดังนี้

1.1 ด้านสภาพแวดล้อม ความสุขในโรงเรียนเกิดจากมีสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุข สบายใจ อบอุ่น และเป็นมิตร การจัดบรรยากาศภายในและภายนอกห้องเรียนให้เป็นแห่งการเรียนรู้จะช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีและมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านอารมณ์เชิงบวก การมีทัศนคติที่ดีช่วยให้คนเราสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขทั้งทางกายและจิตใจ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีทัศนคติที่ดี มีแนวคิดและวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล เป็นผู้ที่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีการทำงานที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อให้เกิดการทำงานที่ร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนควรมีทัศนคติที่ดีในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งต่อสู่ผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับแรงบันดาลใจในการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ หรือในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี ช่วยเหลือกันและกัน เพื่อให้การทำงานมีระบบขั้นตอนที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น

1.4 ด้านครู ครูผู้สอนมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง โดยทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการสอน ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการลดภาระงานที่มากเกินไปจนทำให้ผู้เรียนได้ใช้เวลาในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น เป็นการลดความเครียด เพิ่มความสุขในการเรียนของผู้เรียน

1.5 ด้านผู้บริหาร การบริหารนับเป็นสิ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้โรงเรียนไปสู่เป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหารควรเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ มีทัศนคติที่ดี ส่งเสริมและสนับสนุนการทำงานของทุกฝ่ายอย่างยุติธรรม ยึดหลักธรรมาภิบาลมาเป็นแนวทางในการบริหาร

1.6 ด้านผู้เรียน การมีคุณลักษณะที่ดี มีสุขภาพกายและใจที่ดี เป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นพบเมืองที่ดีมีจิตอาสา และมีวินัยใฝ่เรียนรู้ ผู้เรียนควรมีทักษะในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนแล้วควรกำหนดให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโรงเรียนแห่งความสุข เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่สะท้อนถึงความสุขของผู้เรียนด้วย

2.2 ควรมีการนำเสนอแนวทางในการบริหารโรงเรียนแห่งความสุขจากความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้ได้เป็นประโยชน์ที่การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขต่อไป

ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า โรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยของรายด้าน จึงสามารถสรุปตามแผนภาพดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ภาพสรุปโรงเรียนแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
ที่มา: สังเคราะห์โดยผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ใจเที่ยง. (2563). การบริหารองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียนประถมศึกษา. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(2), 74-93.
- กมลพรรณ เอกณรงค์. (2560). แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนอนุบาลเอกชนให้เป็นโรงเรียนแห่งความสุข. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กอปรลาภ อภัยภักดี. (2563). บรรยากาศองค์กรแห่งความสุข: คนเบิกบาน งานสำเร็จ. วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 315-331.
- ชาวยุฑิย์ วสันต์ธนารัตน์ และธีรธรรม วุฑฒินันท์. (2559). มาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ (ฉบับปรับปรุง 2559). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แอทโพร์พรีนซ์.
- ณัฐพงษ์ น้อยโคตร. (2565). แนวทางการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและการพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนวุฒิ แก้วนุช. (2561). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุข. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา. (2556). เครื่องมือพัฒนาสู่ความเป็นโรงเรียนสุภาพ. น.3-4.
- ศราวดี อินดา. (2565). แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดหนองคาย. วารสารวิชาการปัญหาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 หน้า 83 – 96 มกราคม – มิถุนายน 2565.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. (2564). คู่มือการประเมินโรงเรียนแห่งความสุข. น.3.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น. (2565). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2565*.
- อุทัยวรรณ ศรีรัตน์. (2562). *การเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียนชุมชนบ้านหนองฝ้าย*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัศิลปากร.
- อนุพงศ์ รอดบุญปาน. (2561). *องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนอนุบาลกุยบุรี (วัดวังยาว)*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัศิลปากร.
- Burton. J. (2010). *WHO Healthy Workplace Framework and Model : Background and Supporting Literature and Practices : World Health Organization*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566.
จาก <https://apps.who.int/iris/handle/10665/113144>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement*, 30(3) pp. 607-610.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of Psychological Test (5th ed.)*. New York: Harper Collins.
- PositivePsychology.com.(2022). *Seligman's PERMA+ Model Explained: A Theory of Wellbeing*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://positivepsychology.com/perma-model/>.
- United Nations. (2012). *International Day of Happiness 20 March*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566.
จาก <https://www.un.org/en/observances/happiness-day>
- _____. (2015). *เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ Sustainable Development Goals (SDGs)*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://sustainabledevelopment.un.org>.
- UNESCO (2016). *Happy Schools! A Framework for Learner Well-being in the Asia-Pacific*. (TH/IQE/ C3/16/006-500). *โรงเรียนแห่งความสุข กรอบแนวคิดเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้เรียนในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก*. โดยองค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ 7, ปลาส เดอ ฟองเตอนัว, 75352 ปารีส 07 SP, ฝรั่งเศส และสำนักงานยูเนสโก กรุงเทพฯ.

การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม
เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ
A Study of Satisfaction in Using Participatory Strategic Management Model to
Enhance Academic Achievement of Dong Sawang Wittaya School,
The Secondary Educational Service Area Office,
Ubon Ratchathani, Amnat Charoen.

สมพงษ์ วงศ์นรินทร์¹
Somphong Wongnurin¹
มหาวิทยาลัยราชธานี อุบลราชธานี, ประเทศไทย¹
Ratchathani University Ubon Ratchathani, Thailand¹
Email: Somphong@gmail.com¹

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ 2) สร้างรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของรูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการโรงเรียนดงสว่างวิทยา 1 คน ครูโรงเรียนดงสว่างวิทยา 21 คน กรรมการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 13 คน 2) ครูโรงเรียนดงสว่างวิทยา 21 คน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา สามคน ผู้เชี่ยวชาญสองคน มีส่วนร่วมในหลักสูตรและการสอน 3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประกอบด้วย นักเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยา 32 คน ครูโรงเรียนดงสว่างวิทยา 21 คน และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 13 คน การวิจัยเชิงพรรณนาใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปรับหลักสูตรให้เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) นักศึกษามีศักยภาพในการแข่งขันทักษะทางวิชาการ การได้รับรางวัลในการแข่งขันระดับภูมิภาคและระดับประเทศเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชน และบุคคลทั่วไป 3) ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 4.49$, SD = 0.46) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาผู้บริหารให้เป็นมืออาชีพ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, SD = 0.48) รองลงมาคือ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาสถาบันการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X} = 4.52$, SD = 0.44) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพนักศึกษาโดยเน้นความร่วมมือ ($\bar{X} = 4.43$, SD = 0.42)

คำสำคัญ : รูปแบบการจัดการเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study the state of participatory strategic management to enhance learning achievement at Dong Sawang Wittaya School. Under the Secondary Educational Service Area Office, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen 2) Create a participatory strategic management model to raise the academic achievement of Dong Sawang Wittaya School. Under the Office of Secondary Educational Service Area, Ubon Ratchathani, Amnat Charoen 3) To study the satisfaction of the participatory strategic management model to raise the academic achievement of Dong Sawang Wittaya School. Under the Office of Ubon Ratchathani Secondary Educational Service Area, Amnat Charoen Informants: 1) Director of Dong Sawang Wittaya School, one person, 21 Dong Sawang Wittaya School teachers, 13 members of the Basic Education Committee 2) 21 Dong Sawang Wittaya School teachers, who are experts in educational administration. Three people, two experts, were involved in curriculum and teaching. 3) Mathayomsuksa 6 students consisted of 32 students of Dong Sawang Wittaya School, 21 teachers of Dong Sawang Wittaya School, and 13 members of the Basic Education Committee. Descriptive research used questionnaires. Data were analyzed using arithmetic mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.),

The research results revealed that 1) adapting the curriculum to students with special needs had the highest average. 2) Students have the potential to compete in academic skills. Getting prizes in the competition at regional and national levels is acceptable to parents, Communities and individuals. 3) Overall satisfaction was high ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.46). When considering each aspect, it found that strategy 4, the development of executives to become professionals. Were the most satisfied ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.48), followed by Strategy 2, educational institution development according to the internal quality assurance system ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.44) and had the least satisfaction. Strategy 1, developing student quality by emphasizing cooperation ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.42).

Keywords : participatory strategic management model.

บทนำ

สภาพการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รวมทั้งกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560–2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560–2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560–2579) เป้าหมายยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 (พ.ศ.2552–2561) นำไปสู่การกำหนดทักษะสำคัญสำหรับเด็กในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) คุณลักษณะเด็กในศตวรรษที่ 21 เป็นความต้องการกำลังคนยุค 4.0 หลัก 3Rs8Cs เด็กไทยในฝัน โดยสภาการศึกษาให้ความหมาย 3Rs คือ การอ่านออก การเขียนได้ การคิดเลขเป็น 8Cs คือ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและ มีทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ทักษะภาวะผู้นำ ทักษะด้านความเข้าใจความต่างของวัฒนธรรม กระบวนทัศน์ ทักษะด้านการสื่อสารสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะด้านคอมพิวเตอร์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทักษะอาชีพและการเรียนรู้และความมีเมตตาวิสัย คุณธรรมและจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 1)

การขับเคลื่อนประเทศในด้านต่าง ๆ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาแก่ประชาชนในประเทศ โดยได้กำหนดให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุผลที่ได้จากการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในชาติไปเป็นกำลังในการ

พัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ นั้นเอง ดังที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้รัฐจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและส่งเสริมสนับสนุนการกระจายอำนาจเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

โดยมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่ถือได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศโดยระบุในมาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามาตรา 9(5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มาตรา 24(6) การจัดการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ มาตรา 29 ให้สถาบันการศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรมมีการแสวงหาความรู้ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษา (ราชกิจจานุเบกษา, 2553)

ปัจจุบันเป็นยุคการเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในทุกระดับและการจัดการเชิงกลยุทธ์ได้เพิ่มบทบาทและมีความสำคัญต่อการบริหารองค์กรทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร หากจะต้องบริหารองค์กรเหล่านี้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การบริหารดั้งเดิมที่ไม่คำนึงถึงสภาวะแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะแวดล้อมภายนอกองค์กรจะทำให้องค์กรไม่สามารถอยู่รอดได้ ดังนั้นทุกองค์กรจะต้องนำหลักการจัดการเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการบริหารองค์กร เพื่อนำพาองค์กรให้พ้นจากภาวะวิกฤติและประสบผลสำเร็จด้วยดี (นฤภพ ชันทับไทย, 2559: 5) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่มีกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพประสิทธิผลและลดความเหลื่อมล้ำอย่างทั่วถึง โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานเทียบเท่ามาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในตนเอง มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไปและดำรงชีวิตในอนาคต โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2559 ได้กำหนดกลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป้าประสงค์ที่ 1 นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมกับวัยและมีคุณภาพ ส่งเสริมสนับสนุนการนำการทดสอบ O-NET การประเมินของ PISA และระบบการทดสอบกลางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้ในการพัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดคุณภาพแก่ผู้เรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษายกระดับคุณภาพนักเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สามารถวิเคราะห์แก้ปัญหาและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (รายงานผลการประเมินคุณภาพสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29, 2563: 10-18)

โรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในปีการศึกษา 2564 มีนักเรียนจำนวน 311 คน มีครูผู้สอน จำนวน 21 คน โรงเรียนเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จากการศึกษาสภาพการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนพบว่า ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (Ordinary National Educational) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2563 ได้คะแนนเฉลี่ย 31.49 มีค่าคะแนนลดลงเมื่อเทียบกับปีการศึกษา 2562 เฉลี่ย 2.31 และมีแนวโน้มต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของระดับประเทศในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (รายงานประกันโรงเรียนดงสว่างวิทยา, 2563: 7-9) สภาพสังคมเป็นสังคมชนบท ผู้ปกครองร้อยละ 95 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 5 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน สภาพชุมชน มีร้านเกมคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต นักเรียนมีปัญหาขาดความอบอุ่นเพราะผู้ปกครองไปทำงานที่ต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพมหานคร และภาคตะวันออก บุตรหลานจึงอยู่ในความดูแลของปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้อง บางครอบครัวพ่อแม่หย่าร้างกัน ผู้ปกครองขาดความเอาใจใส่ในการดูแลบุตรหลานอย่างใกล้ชิด ส่งผลให้นักเรียนบางคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ทำให้ไม่ตั้งใจเรียนและชอบสนุกกับการเล่นอินเทอร์เน็ตในโทรศัพท์มือถือมากกว่าการทำกิจกรรมที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

สภาพปัญหาที่พบดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษากรอบแนวคิดการบริหารจัดการรูปแบบ 7S ของ McKinsey ซึ่งเป็นแบบแผนการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถสนับสนุนเสริมสร้างให้หน่วยงานหรือองค์กรได้รับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปสู่คุณภาพตามเป้าหมายที่ต้องการ บูรณาการหลักการแนวคิดให้เอื้อประโยชน์ต่อการปรับปรุงกระบวนการและผลผลิตของหน่วยงาน ทั้งในด้านการวินิจฉัยตรวจสอบสภาพปัญหาและลักษณะการขาดประสิทธิภาพในหน่วยงานรวมทั้งกำหนด กระบวนการวางแผนปรับปรุงแก้ไขคุณภาพของหน่วยงาน ซึ่งเป็นกลยุทธ์หรือรูปแบบสำหรับการป้องกันหรือสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เกิดความล้มเหลวในการบริหารจัดการ โดยการตรวจสอบจุดอ่อนขององค์กรและสร้างแบบแผนหรืองานสำหรับใช้ในการปรับปรุงจุดด้อยดังกล่าวการประยุกต์ใช้แนวคิดกลยุทธ์ 7S ของ McKinsey จึงเป็นรูปแบบวิธีการที่ช่วยให้เกิดประโยชน์ในการประเมินในหลายระดับ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการวางแผนงานการดำเนินงานหรือการบริหารโครงการขององค์กรให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยใช้กระบวนการตรวจสอบคุณภาพกลยุทธ์ผู้เชี่ยวชาญ (นฤภพ ชันทับไทย, 2559: 6)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ขึ้นตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการรูปแบบ 7S ของ McKinsey จนทำให้โรงเรียนดงสว่างวิทยาประสบความสำเร็จในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดคำถามการวิจัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. สภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ โรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ควรเป็นอย่างไร
3. ความพึงพอใจการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

ศึกษาสภาพการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาทางการบริหาร การจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษา วิเคราะห์และสรุปเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในประเด็นของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับ สภาพปัญหา และ แนวทางการแก้ปัญหาการบริหารเชิงกลยุทธ์ในสถานศึกษา
2. ศึกษา วิเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในประเด็นแนวทางการพัฒนายกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูผู้เรียน
3. นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์ (Content Analysis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา ในประเด็นของกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา

ขั้นตอนที่ 2

สร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานการพัฒนาคุณภาพการศึกษา วิสัยทัศน์ พันธกิจ จุดเน้นการพัฒนาของโรงเรียน มีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารการสร้างแบบสอบถามความเหมาะสม
2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียนดงสว่างวิทยา

ขั้นตอนที่ 3

การทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนดงสว่างวิทยาจำนวน 5 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษาฯ และภาษาต่างประเทศให้มีเป้าหมายตามที่โรงเรียนกำหนดหรือสูงกว่า โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดประชุมชี้แจงคณะครูโรงเรียนดงสว่างวิทยา จำนวน 21 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยาโดยปฏิบัติตามแผนการทดลอง
2. ดำเนินการทดลองตามรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของนักเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยาในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2564 กับกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 32 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง
3. สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดประชุมคณะครูโรงเรียนดงสว่างวิทยา เพื่อนำเสนอผลการทดลองใช้และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อค้นพบที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำรูปแบบไปใช้

4. ประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนดงสว่างวิทยา ผู้วิจัยได้เลือกใช้การประเมินรูปแบบตามการประเมินกลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (O - NET) ในสถานการณ์จริง มุ่งประเมินโดยยึดเกณฑ์ 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานด้านความเหมาะสม มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ และมาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ประกอบด้วย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

ขั้นตอนที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. พิจารณาตรวจสอบแบบสอบถามทั้งหมดเพื่อคัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์
2. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการประมวลผลข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติช่วยในการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนดงสว่างวิทยา จำนวน 1 คน
2. ครูโรงเรียนดงสว่างวิทยา จำนวน 21 คน
3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน

ขอบเขตเนื้อหา มีดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนาแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาสังเคราะห์หลักการแนวคิด แนวปฏิบัติที่ดีของนักวิชาการตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการรูปแบบ 7S ของ McKinsey เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

ระยะที่ 4 การศึกษาความพึงพอใจรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกผลการประชุมกลุ่มสนทนา
2. แบบวิเคราะห์ SWOT
3. แบบประเมินความสอดคล้อง
4. แบบประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้และประโยชน์ของกลยุทธ์
5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ปรับปรุงและอ้างอิงมาจากญาสุมินทร์ นนทมาตร, 2563 ซึ่งแบ่งออกเป็น 3

ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคด้านการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตอนที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้เป็นภาพรวมในการตอบคำถามการวิจัย ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency : f) และร้อยละ (Percentage : %)

2. การวิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมและระดับประสิทธิผลของโรงเรียนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยนำค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best)

ผลการวิจัย

การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผู้วิจัยดำเนินการจัดกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี

จำนวนผู้ตอบ แบบสอบถาม	รายละเอียดแบบสอบถาม	ค่าสถิติ		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
34 คน	38 ข้อ	4.49	0.55	มาก

ตารางที่ 2 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเน้นการร่วมมือ

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความเหมาะสม		ระดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ
องค์ประกอบที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเน้นการร่วมมือ	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
รวม	4.44	0.48	มาก	4.42	0.46	มาก

ตารางที่ 3 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานีอำนาจเจริญ องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความเหมาะสม		ระดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ
องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
รวม	4.47	0.49	มาก	4.32	0.44	มาก

ตารางที่ 4 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานีอำนาจเจริญ องค์ประกอบที่ 3 การสร้างและประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนทุกระดับ

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความเหมาะสม		ระดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ
องค์ประกอบที่ 3 การสร้างและประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ทุกระดับ	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
รวม	4.52	0.43	มาก	4.35	0.43	มาก

ตารางที่ 5 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานีอำนาจเจริญ องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผู้บริหารสู่มืออาชีพ

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความเหมาะสม		ระดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
องค์ประกอบที่ 4 การพัฒนาผู้บริหารสู่มืออาชีพ						
รวม	4.62	0.48	มาก	4.23	0.46	มาก

ตารางที่ 6 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานีอำนาจเจริญ องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประเมินผล

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความเหมาะสม		ระดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
องค์ประกอบที่ 5 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประเมินผล						
รวม	4.40	0.48	มาก	4.42	0.44	มาก

ตารางที่ 7 แสดงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา องค์ประกอบที่ 6 การประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการจัดการเรียนรู้

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความเหมาะสม		ระดับ	ความเป็นไปได้		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
องค์ประกอบที่ 6 การประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการจัดการเรียนรู้						
รวม	4.43	0.50	มาก	4.42	0.43	มาก

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี

รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์	ความพึงพอใจ		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	
กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเน้นการร่วมมือ	4.43	0.42	มาก
กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.52	0.44	มาก
กลยุทธ์ที่ 3 การสร้างและประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วนทุกระดับ	4.51	0.44	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาผู้บริหารสู่มืออาชีพ	4.62	0.48	มากที่สุด
กลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประเมินผล	4.48	0.45	มาก

กลยุทธ์ที่ 6 การประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการจัดการเรียนรู้	4.52	0.47	มากที่สุด
สรุปภาพรวมความพึงพอใจ	4.49	0.46	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (2) การกำหนดกลยุทธ์ (3) การปฏิบัติตามกลยุทธ์ และ (4) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารมีบทบาทส่งเสริมสนับสนุน ครูผู้สอนมีบทบาทในการคิดค้นพัฒนาวิธีการแนวทางการสอนร่วมกัน ในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า การปรับหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียนปกติและผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนเพื่อมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บิล (Beall, 2012) พบว่า หากการลงทุนในด้านการศึกษาไม่เพิ่มสูงขึ้นแล้ว โรงเรียนคงจะประสบกับปัญหาหรือความยากลำบากในการแข่งขัน เพื่อให้ได้ครูที่มีความสามารถมาทำงานในโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเอลเลียต (Elliot, 1994) ที่พบว่า การเพิ่มความร่วมมือและการตัดสินใจร่วมกัน ในการปฏิบัติงาน เพื่อคุณภาพของโรงเรียนและได้เสนอแนะองค์ประกอบในการจัดโครงสร้างและการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะประกอบด้วย การวางแผนล่วงหน้า การวัดผล การได้รับความสนับสนุน ช่วยเหลือ การนำความร่วมมือและการกระจายอำนาจในโรงเรียนไปใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกชัย หมอไชย (2559) ตามกรอบแนวคิดเอกลักษณ์การบริหารที่เป็นเลิศของ McKinsey 7-S Framework เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการบริหารของงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 บุรีรัมย์ ที่พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ความต้องการการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับมากที่สุด การสร้างและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนด้านโครงสร้าง มีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน ได้แก่ กลยุทธ์มีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน ด้านระบบมีองค์ประกอบย่อย 7 ด้าน ด้านแบบการบริหาร มีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน ด้านบุคลากรมีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน ด้านทักษะมีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน ด้านค่านิยมร่วมมีองค์ประกอบย่อย 5 ด้าน

2. ศึกษาแนวทางและความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบสอบถามความคิดเห็นเพื่อสร้างพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่ากลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเน้นการร่วมมือ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีสมรรถนะที่สำคัญได้แก่ การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา มีทักษะชีวิตและการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้เรียนมีความรู้ทักษะความสามารถตามหลักสูตรสถานศึกษา กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีการวางแผนพัฒนาด้านครูและบุคลากรให้มีความรู้ในการสอนผู้เรียนปกติและผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนใช้ระบบประกันคุณภาพภายในเป็นระบบในการดำเนินการโดยเน้นการมีส่วนร่วม กลยุทธ์ที่ 3 การสร้างและประสานความร่วมมือภาคีเครือข่ายจากทุกภาคส่วน ทุกระดับ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนเน้นการทำงานแบบบูรณาการมีเครือข่ายการบริหารจัดการจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษากระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สังคมและชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ โรงเรียนเน้นการทำงานแบบบูรณาการมีเครือข่ายการบริหารจัดการจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษากระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สังคมและชุมชน กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาผู้บริหารสู่มืออาชีพ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ผู้บริหารสามารถสร้าง

ความมั่นคงและความศรัทธาให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสามารถสร้างแรงจูงใจสนับสนุนการทำงานให้บรรลุเป้าหมายให้รางวัลคำชมเชยครูและบุคลากรเมื่อปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษาและรับฟังความคิดเห็นจากครูและบุคลากรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมการปฏิบัติงานกลยุทธ์ที่ 5 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนการสอน ประเมินผล มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ครูมีความชำนาญในการสอนวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานการเรียนรู้เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติการศึกษาขั้นพื้นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ครูมีความเชี่ยวชาญในการออกแบบและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสามารถนำเสนอนวัตกรรมไปสอนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สูงขึ้นได้ กลยุทธ์ที่ 6 การประยุกต์ใช้ ICT เพื่อการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า โรงเรียนมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงครูสามารถนำความรู้ประสบการณ์จากอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้และปรับปรุงการทำงานได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ผู้บริหารได้บริหารจัดการอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูงและครอบคลุมทุกห้องเรียนทุกอาคารเรียน ผลการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ภาพรวมโรงเรียนดงสว่างวิทยาศึกษาปีการศึกษา 2565 ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในระดับที่น่าพึงพอใจ โรงเรียนมีการกำหนดนโยบายการบริหารที่ชัดเจน ผู้บริหาร ครู บุคลากรและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้บริหาร มีภาวะผู้นำสูง ครูมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนานักพัฒนางาน มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่น มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด มีแผนบูรณาการและมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นที่น่าพอใจทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์เป็นที่พึงพอใจของครูผู้ปกครองและชุมชนนักเรียนมีศักยภาพในการแข่งขันทักษะทางวิชาการ ได้รับรางวัลในการแข่งขันจากหน่วยงานต่าง ๆ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภาคและระดับชาติ นักเรียนและโรงเรียนมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชนนักเรียนประเพณีที่ดีและปฏิบัติตามเอกลักษณ์ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟรุมคิน (Frumkin, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างโรงเรียนใหม่ : การบริหาร เชิงกลยุทธ์ของโรงเรียนในกำกับของรัฐ ซึ่งการวิจัยนี้ได้นำเสนอโครงร่างแนวคิดเกี่ยวกับความหลากหลายของการบริหารจัดการโรงเรียนในกำกับของรัฐและความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า ภาระงานของการบริหารมี 3 ประการ คือ การให้การสนับสนุนและการสร้าง ความชอบธรรม ในการบริหารงานภายในโรงเรียนการระดมความสามารถในการปฏิบัติงานเพื่อ นำไปสู่การให้บริการทางการศึกษาที่ดี และการกำหนดภารกิจของโรงเรียนมุ่งเน้นศึกษาเรื่ององค์ประกอบของยุทธศาสตร์และกระบวนการพัฒนาโรงเรียนองค์ประกอบ 3 ด้าน ของการบริหารจัดการโรงเรียนในกำกับของรัฐและการประเมินผลการปฏิบัติงานผู้บริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐไม่สามารถบริหารงานโดยมุ่งเน้นในด้านการศึกษาเพียงด้านเดียวแต่จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องการบริหารองค์กรด้วย โดยเฉพาะองค์กรที่ไม่มุ่งแสวงหาผลกำไรที่อยู่ใน สถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองที่จะต้องรับผิดชอบจัดหาทรัพยากรและให้การสนับสนุนแก่บุคลากรในองค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิปราย โสภายิ่ง (2563) วิจิตร นางรอง (2560) สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก (2562) และเบญจมาศ ต้นสูงเนิน (2561) พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาเป็นนวัตกรรมขบวนการทางองค์กร (Organizational process Innovation) ทางการบริหารซึ่งเป็นขบวนการที่เพิ่มประสิทธิภาพและขีดความสามารถของการจัดการองค์กรให้สูงขึ้น เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนา ภายใต้แนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management) โดยเฉพาะในสถานศึกษาซึ่งเป็นองค์กรไม่หวังผลกำไรก็สามารถบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ได้ เพื่อให้การดำเนินการเชิงกลยุทธ์ประสบผลสำเร็จสอดคล้องกันทั้งกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเน้นการนำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่มีอยู่ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ มีการสร้างแผนแม่แบบในการเปลี่ยนแปลงจะต้องมีการประเมินสถานการณ์ขององค์กร เพื่อให้เห็นช่องว่างของความแตกต่างระหว่างองค์กรในปัจจุบันกับองค์กรที่ควรจะเป็นในอนาคต หลังจากนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ขององค์กร เพื่อที่จะนำจุดแข็งขององค์กรมาผลักดันการพัฒนาองค์กรรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์

เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่า กลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลยุทธ์ ได้แก่ การพัฒนาคุณภาพวิชาการ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ พบว่า มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลยุทธ์ที่ 4 การพัฒนาผู้บริหารสู่มืออาชีพ มีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.48) รองลงมาคือ กลยุทธ์ที่ 2 การพัฒนาสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.44) และมีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยเน้นการร่วมมือ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.42) ผู้บริหารผ่านการอบรมหลักสูตรพัฒนาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการมาอย่างเข้มข้น จึงมีทักษะการบริหารที่มีประสิทธิภาพเกิด ประสิทธิภาพที่เป็นรูปธรรมชัดเจน สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ครู บุคลากร นักเรียนตลอดจน ชุมชนพื้นที่โดยรอบโรงเรียน ส่งผลให้ผู้ปกครอง ชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนา นักเรียน ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน กระตุ้นให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนที่มีครูเป็นผู้จัดกิจกรรมที่ตรงตามหลักสูตรโดยใช้ เทคโนโลยีในการสอนที่หลากหลาย มีการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพด้วยเครื่องมือการวัดผล ที่ตรงตามศักยภาพของนักเรียน ครูสามารถจัดกระบวนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อ ตนเอง ครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกำหนดนโยบายและรับทราบข้อมูลต่าง ๆ ของโรงเรียนด้วยการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางที่หลากหลาย ส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ชื่นชมของผู้ปกครอง เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างโรงเรียนชุมชนและองค์กรภายนอก เพื่อพัฒนาโรงเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของเอลเลียต (Elliont, 1994) พบว่า การเพิ่มความร่วมมือและการตัดสินใจร่วมกัน ในการปฏิบัติงาน เพื่อคุณภาพของโรงเรียนและได้เสนอแนะองค์ประกอบในการจัดโครงสร้างและการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะประกอบด้วย การวางแผนล่วงหน้า การวัดผล การได้รับความสนับสนุน ช่วยเหลือ การนำความร่วมมือและการกระจายอำนาจในโรงเรียนไปใช้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเบญจมาศ ต้นสูงเนิน (2561) พบว่า การนำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่มีอยู่ไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุตามเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา จะต้องมีการประเมินสถานการณ์ขององค์การ เพื่อให้เห็นช่องว่างของความแตกต่างระหว่างองค์การในปัจจุบันกับองค์การที่ควรจะเป็นในอนาคต หลังจากนั้นจะต้องมีการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ขององค์การ เพื่อที่จะนำจุดแข็งขององค์การมาผลักดันการพัฒนาองค์การ โดยมีกลไกการควบคุมทิศทางที่แน่นอน โดยเน้นที่เป้าหมายขององค์การเป็นหลัก สอดคล้องกับผลการวิจัยของอภิปราย โสภายิ่ง (2563) พบว่า (1) ผลการพัฒนาตามกลยุทธ์ทั้ง 5 กลยุทธ์โดยรูปแบบมีความตรงและมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (2) ผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้ปีการศึกษา 2561 สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ (3) ความพึงพอใจในภาพรวมมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

การศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนดงสว่างวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ มีประโยชน์ในด้านวิชาการและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นที่ยอมรับและสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
2. สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายซึ่งได้ส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียนเป็น

สำคัญ

3. ได้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อให้สถานศึกษาอื่นนำไปปรับใช้

4. ได้รูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาด้านการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อให้สถานศึกษาอื่นนำไปปรับใช้

เอกสารอ้างอิง

- กัมพล ชันทะวงษ์. (2555). แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาวิทยาเขตปราสาทพญาไฟ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียน “ในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- คัมภีร์ สุดแท้. (2553). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. 4(2), 127-136.
- จันทร์านิ สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีแนวปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- จันทนา นนทิก. (2552). การสังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) ระบบเรียนรู้: การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน. [ระบบออนไลน์] แหล่งที่มา, <http://resource.thaihealth.or.th/>. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2564.
- จำเริญ จิตรหลัง. (2562). กลยุทธ์การยกระดับผลสัมฤทธิ์ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร, กรุงเทพฯ.
- เจริญ ราชโสภา. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ดวงแก้ว กอแก้ว. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมความพึงพอใจในการปฏิบัติงานความผูกพันในองค์กรและเจตคติต่อองค์กร : กรณีศึกษา ธนากร กรุงเทพฯ จำกัด (มหาชน) สาขา บางกะปิ. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขารัฐศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ. (2556). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 และ เขต 2. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์. 15(4), 45-54.
- ทรงศนีย์ วรคำ. (2560). การศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของ โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทำนอง ภูเก็ตพิมพ์. (2551). การมีส่วนร่วม (ออนไลน์) 2563 (สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2564). สืบค้นจาก: http://digital_collect.lib.buu.ac.th/
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยทางการวัดผลและประเมินผล. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- _____. (2546). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เบญจมาศ ตันสูงเนิน. (2561). องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. 13(1).
- ประหยัด อนุศิลป์. (2555). ผลของรูปแบบการบริหารสู่การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2, วารสารการประชุมวิชาการแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9 : ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน. นครปฐม. หน้า 1500-1508.
- ปนัดดา หัสปราบ. (2557). รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการนำผลการทดสอบทางการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2530). *การสร้างแบบพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- _____. *วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2543.
- พิชิต ฤทธิ์เจริญ. (2548). *หลักการวัดและประเมินผลการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เहारอออฟเดิร์มัส.
- โรงเรียนดงสว่างวิทยา. (2563). *รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาปีการศึกษา 2563*. อุบลราชธานี: โรงเรียนดงสว่างวิทยา.
- โรงเรียนดงสว่างวิทยา. (2563). *รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนดงสว่างวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ*.
- ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ.
- วิจิตร นางรอง. (2560). กลยุทธ์การยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์* 7(2)
- วิเชียร วิทยอดม. (2554). *ทฤษฎีองค์การ : ฉบับแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.
- วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์. (2546). การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มร่วมมือกันเรียนรู้. *วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 9 (กรกฎาคม) : 30-37.
- วันชัย โกลละสุด. (2549). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย.
- ศุภพงษา จันทพงษ์ (2556) การพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษาปีที่ 7*(4) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์ กะหมะเดบ. (2561). แนวทางการพัฒนางานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. *วารสารนาครบุตตรปริทรรศน์*, 2(10), 159.
- สมนึก ภัททิยธนี. (2553). *การวัดผลการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กาฬสินธุ์: โรงพิมพ์ประสานการพิมพ์.
- สมยศ นวีกา. (2545). *การพัฒนาองค์การและการจูงใจ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- สัมมา ธนินัย. (2553). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ส. เอเชียเพรส.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545). รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา. *วารสารวิชาการ*, 9-10.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management)*, กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29. (2563). *รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประจำปีการศึกษา 2563*.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุพรรณิการ์ พงศ์ผาสุก. (2562). *การบริหารการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของครูผู้เรียนโรงเรียนวัดสัก(จันทร์ศิริจำเริญประชาสรรค์)*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, กรุงเทพฯ.
- สุภาภรณ์ มั่นเกตุวิทย์. (2559). *การพัฒนารูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนที่จัดการศึกษาร่วมกัน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษามหาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2550). *ภาวะความเป็นผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส

- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิปราย โสภายิ่ง. (2563). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านดอนไชย
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ* 5(8) สิงหาคม.
263-277.
- อิทธิพัทธ์ สุทนต์พรกุล. (2556). *การวิเคราะห์และสังเคราะห์กลยุทธ์การนำผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานไป
ใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน: พหุกรณีศึกษาโรงเรียนที่มีผลการทดสอบทางการศึกษาในระดับ ดี*. [ออนไลน์].
<http://www.niets.or.th/index.php/research>.
- เอกชัย หมอกไชย. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 บุรีรัมย์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*. 10 (พิเศษ),
1077- 1091.
- Beall. (2012). *Strategic Management of Private Schools: Recruitment, Compensation, Development and
Retention of Teachers*. Retrieved from <http://proquest.umi.com>.
- Bryman, A. (1986). *Leadership and Organization*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Bastiani, J. (1990). *Parents as Partners: Genuine Progress or Empty Rhetoric*. Parents and Schools :
Customers, Managers or Partners ? .Edited by Pamela Munn.London: Routledge.
- Cohen, J.M.andUphoff, N. (1980). *Rural.DevelopmentParticipation :Conceptand Measure for Project Design
Implementation and Evaluation*. New York: Cornell University.
- Davis C. Elliott. (1994). *Collaborative, decentralized management and perceptions of quality schooling
outcome*, (Dissertation Abstracts International, 125.
- John W. Best, *Research in Education*, 3rd ed. (New Jersey: Prentice - Hall ,1981), 174
- Frumkin, P. (2011). *Creating New School: The Strategic Management of Charter Schools*. Retrieved from
<http://www.aect.org>.
- McGregor, Douglas. (1960). *The Human Side of Enterprise*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Rensis Likert .(1967). *New Patterns of Management* (New York: McGraw-Hill Book Company.)
- Shaeffer. S(ed.). (1994). *Partnerships and Participation In Basic Education: A Series of Training Modules and
Case study Abstracts for Educational Planner and Managers*. Paris: UNES Co.International Institute for
Educational Planning.
- Michael Baksh. (1968). *The relationship between participative management and job attitudes*, (Dissertation
Abstracts International, 351.
- McClelland, David C. (1961). *The Achieving Society*. NewYork :Van Nostrand Company Inc.
- Louis Johnson Donita. (2004). *Significant Factors Influencing an Effective School Counseling Program*
(Philosophy dissertation of Walden University, 2004), 149.
- Thompson, S. C., Gregg, L., & Niska, J. M. (2004). Professional learning communities, leadership, and student
learning. *Research in Middle Level Education Online*, 28 (1), 1 - 15.
- Walsh, Mike. (1999). *Building a Successful School*. London: Kogan page.
- Woodcock, Mike. (1989). *Team Development Manual*. Great Britain: Gower Publishing.

การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถ บางเขน
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
The Promoting of Using Information Technology in Administration
of Satrivoranart Bangkhen School

จิตราวดี ตันทัศน์¹ และ สุพจน์ แสงเงิน²

Jitrawadee Tantas¹ and Supot Saengnguen²

นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏวชิรฯ¹

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏวชิรฯ²

Students of Educational Administration, Graduate school Rajapark Institute¹

Thesis Advisor, Educational Administration, Graduate School, Rajapark Institute²

E-mail: 66120035@dpu.ac.th

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา 1) บริบทของโรงเรียน 2) การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ 3) แนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทของการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศจำนวน 19 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลประกอบด้วย การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ SWOT วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินเอกชน กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นเตรียมอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ให้นักเรียนได้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

2) การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการบริหารงานของโรงเรียน โดยใช้ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป

3) แนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียน โดยการบริหารใช้หลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนางานส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การจัดทำแผนพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียน

คำสำคัญ: การส่งเสริม, เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหาร

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the context of Satrivoranart Bangkhen School 2) using information Technology 3) study the guideline of promoting on using information Technology in administration of Satrivoranart Bangkhen School under Office of the Private Education Commission Bangkok. Qualitative research which is correcting data from who involved have a role in using information technology were 19

people. The instruments used in data collection were interview, focus group discussion and swot analysis. Analyze data by using descriptive statistics and reference statistics.

The findings were as follows:

1. The context of Satrivoranart Bangkhen School under Office of the Private Education Commission Bangkok, the context of Satrivoranart Bangkhen School under Office of the Private Education Commission Bangkok. Providing education from pre-kindergarten to Mathayom 6, focusing on providing education under the school's vision, the students had quality according to educational standards
2. using information Technology in administration of School by using on academic administration, budget administration, personnel administration and general administration
3. The guideline of promoting on using information Technology in administration of School, by using Principles of participatory management of personnel on the developing work and promoting teamwork, creating a plan to develop the use of technology and information at the school.

Keywords: The promoting, Information Technology, Administration

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้บัญญัติไว้ในหมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มาตรา 63 รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นต่อการส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วิทยุโทรคมนาคม และการสื่อสารในรูปอื่น เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปวัฒนธรรมตามความจำเป็น มาตรา 23 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่นโดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตจัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้แรงจูงใจแก่ผู้ผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทั้งนี้โดยเปิด ให้ มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม มาตรา 65 ให้มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิต และผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการผลิต รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพ มาตรา 66 เด็กไทยมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้เพื่อให้มีทักษะเพียงพอที่จะ ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มาตรา 67 รัฐต้องส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (ราชกิจจานุเบกษา, 2562: 18-19)

ดังนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงต้องนำปัจจัยทุกด้านมาประมวลและวิเคราะห์เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางการพัฒนาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ด้วยเหตุนี้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญต่อสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งถ้าผู้บริหารมีวิธีการบริหารจัดการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีก็นำพาสถานศึกษาประสบความสำเร็จได้ไม่ยากการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กและเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคต กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานรัฐที่มีภารกิจหลักที่ต้องดูแลเด็กและเยาวชนให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี และการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี จึงได้กำหนดนโยบายเร่งรัดในการพัฒนาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการศึกษาในทุกด้าน กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารโรงเรียน เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้สนับสนุนการบริหารตามขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป

รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self-Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2564 พบว่า มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเรียน ตัวบ่งชี้ 1.1 ข้อย่อย 4 ผู้เรียนร้อยละ 90 มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อยู่ในระดับยอดเยี่ยม มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ 2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ในระดับดีเลิศ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตัวบ่งชี้ 3.2 ร้อยละ 89 ครูใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในระดับดีเลิศ แม้ว่าจากการรายงานการประเมินตนเองดังกล่าวผลการประเมินอยู่ในระดับดีเลิศและระดับยอดเยี่ยมก็ตามยังมีบางจุดที่จะต้องได้รับการส่งเสริมการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนมีคุณภาพในระดับยอดเยี่ยมทุกด้านเพื่อให้ก้าวทันเทคโนโลยีในยุคโลกาภิวัตน์ (โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา, 2564: 65-70)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูปฏิบัติหน้าที่ฝ่ายบริหารโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้ทราบบริบทการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการบริหารงานของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขนเป็นอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานครใน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และ ด้านการบริหารงานทั่วไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เก็บข้อมูลแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของโรงเรียนจำนวน 19 คน ซึ่งแต่ละคนมีประสบการณ์ทำงาน มากกว่า 5 ปี ประกอบด้วย

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 7 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้จัดการ

ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายกิจการนักเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายอาคารสถานที่และบุคลากร ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานทั่วไป ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ และ 2) ครูหัวหน้าช่วงชั้นที่รับผิดชอบงานบริหารทั้ง 4 ด้าน จำนวน 12 คน หัวหน้าแผนกมัธยมศึกษาตอนปลาย หัวหน้าแผนกมัธยมศึกษาตอนต้น หัวหน้าแผนกประถมศึกษาตอนต้น หัวหน้าแผนกประถมศึกษาตอนปลาย หัวหน้าแผนกอนุบาล ครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี คนที่ 1 ครูผู้รับผิดชอบด้านเทคโนโลยี คนที่ 2 ตัวแทนครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตัวแทนครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตัวแทนครูผู้สอนระดับประถมต้น ตัวแทนครูผู้สอนระดับประถมปลาย และตัวแทนครูผู้สอนระดับอนุบาล รวมทั้งหมด 19 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน

3.2 ตัวแปรตาม คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้ประเด็นคำถามที่มีกรอบกว้าง ๆ คำถามเป็นปลายเปิด ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ความคิดเห็นการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานครเป็นระยะเวลา 4-6 สัปดาห์

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ประเภท คือ 1) สัมภาษณ์ และ 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) ใช้คำถามที่เปิดกว้างแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อทำการพูดคุยหรือสัมภาษณ์กับฝ่ายบริหาร ตัวแทนครูสายชั้น และครูผู้รับผิดชอบเทคโนโลยีสารสนเทศ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) บริบทของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินงานเอกชน กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นเตรียมอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ให้นักเรียนได้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

2) การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการบริหารงานของโรงเรียน โดยใช้ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป

3) แนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียน โดยการบริหารใช้หลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนางานส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การจัดทำแผนพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่น่าสนใจผู้ศึกษาจึงนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. บริบทของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน เป็นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการดำเนินงานเอกชน กรุงเทพมหานคร จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นเตรียมอนุบาล ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ให้นักเรียนได้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารการมีส่วนร่วมด้านเทคโนโลยีมีบทบาทมากในการบริหารในสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับศุภศิริ พัฒนภักดี (2558: 22 - 233) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการงานต่าง ๆ เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพสูงประหยัดและได้ประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารยุคใหม่ทุกระดับจึงนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ เช่น ผู้บริหารระดับสูงในองค์กรจะนำสารสนเทศที่แสดงภาพรวมของการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสิ่งแวดล้อม คือ 1) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการตัดสินใจได้เร็วขึ้นไม่ผิดพลาด ระบบสารสนเทศที่ผู้บริหารนำมาช่วยในการตัดสินใจ ยกตัวอย่างเช่น (1) ระบบสารสนเทศสำหรับผู้บริหาร (Executive Information System: ES) เป็นระบบที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นมาเพื่อจัดเตรียมสารสนเทศที่เหมาะสมในการตัดสินใจของผู้บริหารระดับสูงเข้าใจปัญหาได้อย่างชัดเจนและสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ (2) ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นระบบที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นมาสนับสนุนในการตัดสินใจของผู้บริหารระดับกลาง 2) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารทางไกลมีการนำสื่อหลายอย่าง เช่น โทรศัพท์มือถือ โทรสาร วิทยุ โทรศัพท์คอมพิวเตอร์และเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมเพื่อความรวดเร็วประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายเป็นอันมาก 3) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาบริหารงานด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานกิจการนักเรียน งานบุคคล งานธุรการ การเงิน พัสดุและครุภัณฑ์ 4) การสร้างเครือข่ายข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศเป็นเครือข่ายช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทยเป็นอันมาก เช่น โครงการเครือข่ายคอมพิวเตอร์โรงเรียนมัธยม หรือ School Net 5) การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้หลายอย่าง เช่น อินเทอร์เน็ตจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ การทำเว็บไซต์ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการจัดการในองค์กร ช่วยให้การตัดสินใจปฏิบัติงานได้รวดเร็วในการบริหารเพื่อจัดการศึกษา การตัดสินใจวางแผนการศึกษาระยะยาวต่าง ๆ ช่วยแก้ปัญหาด้านการจัดการศึกษาในโรงเรียนทั้งการจัดเก็บข้อมูล การจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการได้อย่างชัดเจนและสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหาหรือบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศในการบริหารงานของโรงเรียน โดยใช้ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคลากร และด้านการบริหารงานทั่วไป 1) ด้านการบริหารงานวิชาการสอดคล้องกับศิลา สงอาจินต์ (2557: 35) กล่าวว่า งานวิชาการปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากในการจัดการศึกษาผู้บริหารการศึกษาทุกระดับได้พยายามแข่งขันการสร้างห้องคอมพิวเตอร์และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความทันสมัยของสถานศึกษา นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่นำมาใช้ มีดังนี้ การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Learning หรือ E-Learning) การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะได้เรียนตามความสามารถและความสนใจของตนโดยเนื้อหาของบทเรียนซึ่งประกอบด้วยข้อความ รูปภาพเสียง วิดีโอและมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser โดยผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อนร่วมชั้นเรียนทุกคนสามารถติดต่อ ปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันได้เช่นเดียวกับการเรียนในชั้นเรียนปกติ โดยอาศัยเครื่องมือการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย (E-mail, Web-broad, Chat) จึงเป็นการเรียนสำหรับทุกคนเรียนได้ทุกเวลาและทุกสถานที่ (Learn for All: Anywhere and Anytime) ห้องเรียนอัจฉริยะ (Electronic Classroom หรือ E-Classroom) เป็นการจัดระบบบริหารจัดการห้องเรียนที่ใช้การเรียนการสอนแบบ Online หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) และห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ (E-Library) เพื่อเสริมการเรียนการสอนให้แก่แก่นักเรียน ครู และสำหรับสถานศึกษาที่สอนในระดับประถมปลาย เนื่องจากเด็กวัยนี้กำลังอยากรู้อยากเห็นและอยากพิสูจน์ความสามารถของตน การสอนบนเว็บซึ่งสามารถใช้ได้กับทุกวิชาโดยอาจจะใช้สอนทั้งรายวิชาหรือเพื่อประกอบเนื้อหาวิชาการสอนแบ่งได้เป็น 5 รูปแบบ คือ (1) ใช้เว็บทั้งวิชา (2) ใช้เว็บเสริม (3) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ บนเว็บเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา (4) ห้องเรียนเสมือนจริง (5) การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ สอดคล้องกับอัจฉริยา ทองมา (2558: 15) กล่าวว่า การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการปฏิบัติงานการบริหารงานงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับการเงินและบัญชี รวมทั้งงานพัสดุ เช่น การจัดทำและเสนอของบประมาณการเบิกจ่ายการอนุมัติเงิน การโอนเงิน

งบประมาณ การตรวจสอบติดตามประเมินผล และรายงานผลการใช้จ่ายเงินในการดำเนินงาน การบันทึกข้อมูล การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษาการบันทึกการบริหารบัญชี การเงิน และการจัดทำรายงาน จัดทำบัญชีเงินเดือน การบันทึกข้อมูลและเอกสารราชการเกี่ยวกับการทำทะเบียนพัสดุ ครุภัณฑ์ การบำรุงรักษาและการจำหน่ายพัสดุ ทำบัญชีรายรับรายจ่ายการใช้งบประมาณและการสรุปรายงานเกี่ยวกับงบประมาณของโรงเรียน 3) ด้านการบริหารงานบุคลากร สอดคล้องกับประสาน บ้วนเพชร (2555: 16) กล่าวว่า สถานศึกษานำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารบุคคล เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลและจัดทำทะเบียนประวัติบุคลากร และการแก้ไข ปรับปรุงประวัติของบุคลากรให้เป็นปัจจุบัน การจ่ายเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยง การบันทึกและพิมพ์รายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากร รวมทั้งการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียนเพื่อจัดครูสอนแทนการวิเคราะห์ข้อมูล ปริมาณงาน ประสิทธิภาพ และการวางแผนอัตราค่าจ้าง และ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไปสอดคล้องกับประสาน บ้วนเพชร (2555: 78) กล่าวว่า สถานศึกษานำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารทั่วไปเกี่ยวกับงานธุรการ ประกอบด้วยงานสารบรรณ งานทะเบียน งานเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่ การจัดเก็บและค้นหาเอกสาร คำสั่งต่าง ๆ ด้านอาคารสถานที่ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลอาคารสถานที่ ดูแลรักษาซ่อมแซม บันทึกและแสดงแผนผังของอาคารสถานที่ จัดทำเป็นตารางควบคุมการประเมินผลการใช้อาคารสถานที่ ด้านการประชาสัมพันธ์งานการศึกษา ประกอบด้วยงานประชาสัมพันธ์ชุมชน การบันทึกและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน การจัดทำทะเบียนประวัติของกรรมการโรงเรียนในแต่ละสมัย รวมทั้งผลงานและการให้ความร่วมมือที่ได้รับจากชุมชน ด้านงานบริหารกิจการนักเรียน

3. แนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียน โดยการบริหารใช้หลักการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการพัฒนางานส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การจัดทำแผนพัฒนาการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2554: 254) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นวิธีการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (stakeholders) ได้มีส่วนร่วมตามความเหมาะสมนับตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผลร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน หรือรับข้อตำหนิที่เกิดขึ้นนั้นคือ ร่วมรับทั้งผิดและชอบ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พิชราพร ทวยสงฆ์ (2552: 2 - 3) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมใช้กระบวนการทำงานเพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่เป็นผลสำเร็จด้วยการใช้บุคคลและทรัพยากรต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุซึ่งเป้าหมายของความต้องการ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร ภาพรวม 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ควรส่งเสริมด้านการพัฒนาบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ด้านแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 1) ด้านบุคลากรควรส่งเสริมจัดอบรมครูบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงานครบทุกฝ่าย จัดทำแผนการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ให้เหมาะสม 2) ด้านอุปกรณ์ควรส่งเสริมใช้อุปกรณ์สำนักงานที่ทันสมัยและการสอนให้เกิดความชำนาญ และ 3) ด้านเทคโนโลยีควรส่งเสริมด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อให้ครูได้มีโอกาสในการกำหนดทิศทางและวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อการศึกษาครั้งต่อไป จากการดำเนินการศึกษา และผลการวิจัย ผู้ศึกษาขอเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ต่อไปดังนี้

2.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาบุคลากรทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ของโรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร เพื่อบุคลากรจะมีความชำนาญมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และครูผู้สอน ในโรงเรียนสตรีวรนาถ บางเขน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานครเพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่สมบูรณ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ประสาน บ้วนเพชร. (2555). การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี).
- พัชรพร หวยสงฆ์. (2552). ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม. (โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 4 หมู่ที่ 1 ตำบลปากพูน อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช). (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://portal.in.th/inno-pat/pages/1141>.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/074/1.PDF>.
- โรงเรียนสตรีวรนาถบางเขน. (2564). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา, 2564: 65-70. งานประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร.
- ศุภศิริ พัฒนภักดี. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ศิลา สงอาจินต์. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ของครูตามทักษะการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครตรัง. วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา. 10(20), 160-175.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). หลักการ ทฤษฎีและนวัตกรรมการบริหารการศึกษา. มหาสารคาม: โรงพิมพ์สารคามการพิมพ์.
- อัจฉริยา ทองมา. (2558). การศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพ
การศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1
Participatory management by using community - based Approach
of the Quality Education Network Jao Sadej under the Office
of Yasothon Primary Education Service Area 1

สิริลักษณ์ ฟุ้งใหญ่¹

Siriluck Fungyai¹

มหาวิทยาลัยราชธานี อุบลราชธานี, ประเทศไทย¹

Ratchathani University Ubon Ratchathani, Thailand¹

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ใน 5 ด้าน คือ การสร้างองค์กรประชาชน การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานและการติดตามประเมินผล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 199 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) โดยมีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.956 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัย พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30$, $\sigma=0.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับดังนี้ การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน ($\mu = 4.34$, $\sigma=0.72$) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ($\mu = 4.33$, $\sigma=0.83$) การติดตามประเมินผล ($\mu = 4.31$, $\sigma=0.80$) การสร้างองค์กรประชาชน ($\mu = 4.29$, $\sigma=0.70$) และการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ($\mu = 4.24$, $\sigma=0.74$)

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน

Abstract

This research aimed to study Participatory management by using community - based Approach of the Quality Education Network Jao Sadej under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1. The five perspectives examined here were creating a population organization, creating a communication network, training for population organizations, appointing the board, and monitoring and evaluation. The subjects were 199 people, including teachers and the Board of Education in the Quality Education Network Jao Sadej under

the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1. The instruments used in this research were questionnaires and Checklists. The data analysis statistics were percentage (μ), mean and standard deviation (σ).

The research results were as follows. Participatory management by using community - based Approach of the Quality Education Network Jao Sadej under the Office of Yasothon Primary Education Service Area 1 as a whole was at the high level: creating a communication network ($\mu = 4.30$, $\sigma=0.76$), appointment of the board ($\mu = 4.33$, $\sigma=0.83$), monitoring and evaluation ($\mu = 4.31$, $\sigma=0.80$), creating a population organization ($\mu = 4.29$, $\sigma=0.70$), and training for population organizations($\mu = 4.24$, $\sigma=0.74$), respectively.

Keywords: Participatory management by using community - based Approach

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนไปตามยุคโลกาภิวัตน์ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษา ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงก่อให้เกิดปัญหาในหลาย ๆ ด้านตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านสังคม เช่น การหย่าร้าง อาชญากรรม ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ความยากจน การเกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ภาระหนี้สินการใช้จ่ายเกินตัว การจำหน่ายผลผลิตได้ไม่คุ้มทุน ปัญหาทางด้าน การเมือง เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การแตกแยกทางความคิด หรือปัญหาด้านขนบธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ โดยการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกมากเกินไป จึงก่อให้เกิดปัญหาของเด็กวัยรุ่น เช่น ปัญหาออกกลางคันของเด็กวัยเรียน ท้องก่อนวัยเรียน การทะเลาะวิวาท ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น จึงจำเป็นที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ตั้งแต่ระดับสูงสุดมาจนถึงระดับรากหญ้า จะต้องสร้างความตระหนักร่วมกันในการสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในสังคมของประเทศ เพื่อเป็นเกราะกำบังหรือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับสภาพการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้หลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ค้ำนึ่งถึงสภาพภูมิประเทศและสังคมวิทยา หรือที่ทรงเรียกว่า “ภูมิสังคม” พร้อมกับมุ่งพัฒนาคน เพื่อให้การพัฒนาเป็นการ “ระเบิดข้างใน” โดยการสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนมีสภาพความพร้อมที่จะรับการพัฒนา หรือปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ ทรงให้ยึดหลัก “การมีส่วนร่วม” ด้วยการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น โดยทรงให้ถือ “ประโยชน์ส่วนรวม” เป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยรวมและการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไปตามแนวพระราชดำริ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ถือว่าเป็นกฎหมายที่วางแนวทางการจัดการศึกษาของประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรมฉบับแรก มุ่งเน้นความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนและชุมชนเป็นฐาน (school and Community based management-SCBM) โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการศึกษาที่จะนำไปสู่การปฏิรูประบบบริหารจัดการศึกษาแบบเดิมที่รวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางไปสู่การกระจายอำนาจ โดยเฉพาะ มาตรา 39 กำหนดสาระสำคัญให้กระทรวงมีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาทุกด้านไปยังคณะกรรมการและสถานศึกษาโดยตรง ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

การพัฒนาการศึกษามีความจำเป็นยิ่งที่หลายภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานรัฐและชุมชนควรมีบทบาทช่วยเหลือครอบครัวและส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาสนับสนุนให้สถานศึกษาทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน การประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือนักเรียน ครูและโรงเรียน รวมทั้งร่วมกับโรงเรียนจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษาและแนวทางจัดกิจกรรม บทบาทของโรงเรียนควรร่วมมือกับชุมชนและสังคมเพื่อพัฒนาครูให้สามารถสนองความต้องการในการเรียนของเด็กและผู้ปกครอง การสร้างสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ มีความเป็นระเบียบสวยงาม ให้ความรู้และสร้างความไว้วางใจ การสรรหาครูและผู้บริหารที่มีคุณภาพให้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นผู้มาบริหารงานโรงเรียน บทบาทของครูใช้วิธีการสอนและวิธีประเมินที่ผ่านการทดสอบและวิจัยมาแล้วว่าได้ผลดีต่อการพัฒนาของผู้เรียน จัดเนื้อหาวิชาที่กว้างลึก เป็นที่สนใจ ทั้งแทรกข้อคิดทางคุณธรรม จริยธรรมในบทเรียนตามกิจกรรมอย่างมีความเหมาะสม มีบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีความสุข ครูมีความผูกพันระหว่างนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน เป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ตลอดชีวิต บทบาทของชุมชนและสถานศึกษาที่จะผลักดันให้เกิดจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา, 2551)

การมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนหลายประการ คือ บริบทของชุมชนที่มาจากอุดมการณ์การพัฒนาประเทศ นโยบายในการจัดการศึกษา และเงื่อนไขสำคัญในชุมชนหลายประการ เช่น เงื่อนไขทางด้านพื้นฐานความคิดของคนในชุมชน ซึ่งได้แก่ ความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของคนในชุมชน ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายทอดการเรียนรู้ การรวมกลุ่มของคนในชุมชน ความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ผู้นำชุมชน เจ้าอาวาส ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู กลุ่มวิทยากรภายนอก กลุ่มผู้ปกครองนักเรียน โรงเรียนจึงเป็นสถาบันการศึกษาของชุมชนที่จะเป็นแหล่งความรู้ให้บริการ แก่ชุมชน ในขณะที่ด้วยกันชุมชนก็ให้การสนับสนุนโรงเรียนทางด้านต่าง ๆ เช่น เป็นองค์กรในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชน เป็นแหล่งอบรมในชุมชน เป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน ให้ข้อมูลแก่ชุมชน โรงเรียนจึงตั้งขึ้นเพื่อชุมชน ชุมชนจึงควรมีส่วนในการกำหนดเป้าหมาย นโยบายและทิศทางของโรงเรียนในรูปแบบต่าง ๆ นอกจากนี้การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จะก่อให้เกิดความรู้ มีอำนาจและนำไปสู่ความรับผิดชอบ เป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเปิดโอกาสใหม่การดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ใช่เป็นเรื่องเฉพาะของครูและผู้บริหารสถานศึกษาเท่านั้น แต่จะต้องเสริม “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ให้เกิดขึ้นในองค์กรของการจัดการศึกษา กล่าวคือชุมชนไม่เพียงให้ความร่วมมือ สนับสนุนเอื้อเฟื้ออยู่ภายนอกเหมือนดังที่ผ่านมา หากยังควรขยายบทบาทของการมีส่วนร่วมกับการศึกษาในรูปแบบการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาทั้งระบบอย่างต่อเนื่องอีกด้วย (ยุทธชัย เฉลิมชัย, 2546) การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นวิธีการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) ได้มีส่วนร่วมตามความเหมาะสมเริ่มตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน รางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน หรือรับข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น นั่นคือ ร่วมรับทั้งผิดและชอบ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2554) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะเดียวกันจะเกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการที่ผู้บริหารใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรู้ตรงกับสิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่ เปิดโอกาสให้มีการสื่อสาร ที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจ (Team spirit) และความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น ส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจ มีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้การปรับปรุง พัฒนาเป็นไปได้อย่างดีสูง ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติมากขึ้นด้วย (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2545)

เครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ เป็น 1 ใน 18 เครือข่ายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จากรายงานประจำปีของสถานศึกษาในเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ พบว่า เป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 11 แห่ง ขนาดกลาง 1 แห่ง สภาพปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้น ชุมชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเต็มที่ เนื่องจากไม่ทราบบทบาทหน้าที่ว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้มากเพียงใด ทำให้การจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่มีความชัดเจน ส่งผลให้การจัด

การศึกษาของสถานศึกษาในเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จไม่บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่นิเทศ กำกับ ติดตาม ส่งเสริม สนับสนุน การบริหารการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด จึงสนใจศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เพื่อให้ได้แนวคิด แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีแนวทางอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษา เจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร คือ ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนจากเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 จำนวน 12 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านสิงห์ โรงเรียนบ้านหนองขอนโพนสีม โรงเรียนบ้านหนองไร่จันทร์เกษม โรงเรียนบ้านหนองแสง โรงเรียนบ้านกุดระหวี่ โรงเรียนบ้านหนองเรือ โรงเรียนบ้านดอนกลองหนองไฮ โรงเรียนบ้านนาสีนวลโนนสะอาด โรงเรียนบ้านนาสะไมย์ โรงเรียนบ้านนาดีตอนจาน โรงเรียนบ้านผือฮินาลานาจาน และโรงเรียนบ้านชาติศาลา ประกอบไปด้วย ครู จำนวน 91 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 108 คน รวมทั้งสิ้น 199 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) แบบเติมคำ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) สอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale)

3. ขั้นตอนการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1 มีวิธีการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบเป็นแนวความคิดในการปรับปรุงแบบสอบถาม

3.2 ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถามประเภทต่าง ๆ จากหนังสือการวิจัยเบื้องต้นของ บุญชม ศรีสะอาด (2554) หนังสือระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ของบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2551) หนังสือพื้นฐานการวิจัยการศึกษาของ บุญชม ศรีสะอาด และคณะ (2552) และศึกษาแบบสอบถามงานวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมกำหนดรูปแบบและขอบเขตของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3 กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย รวมถึงศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดประเด็นเนื้อหา และโครงสร้างของแบบสอบถามและปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน 5 ด้าน ดังนี้ 1) การสร้างองค์กรประชาชน 2) การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน 3) การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน 4) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน และ 5) การติดตามประเมินผล

3.4 วิเคราะห์นิยามศัพท์แล้วกำหนดโครงสร้างแบบสอบถามการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานทั้ง 5 ด้าน

3.5 กำหนดรูปแบบข้อคำถามโดยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ส่วนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3.6 สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการวัด การใช้ภาษาที่ชัดเจน ไม่คลุมเครือ แล้วปรับปรุงแก้ไขก่อนเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะอีกครั้ง

3.7 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้มาจากการวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.8 นำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา โดยใช้สูตรค่า IOC (Item-Objective Congruence Index : IOC) (บุญชม ศรีสะอาด. 2553) แล้วเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป

3.9 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแล้ว นำไปทดลองใช้เพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยนำไปลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนบ้านทุ่งแต้ และโรงเรียนบ้านหนองเป่า ที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรและมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มประชาชน จำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงของเครื่องมือและหาคุณภาพแบบสอบถาม

3.10 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน ตามวิธี Item Total Correlation โดยเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด. 2553)

3.11 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้จะมีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด. 2554)

3.12 นำแบบสอบถามจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา ในเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 จำนวน 12 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

4.2 นำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จัดส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

4.3 ผู้วิจัยได้ติดต่อขอรับแบบสอบถามด้วยตนเองและรับทางไปรษณีย์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนี้

5.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 เกี่ยวกับการบริหารแบบมี ส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation, S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด. 2554)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 สรุปตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 199 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศชายมีจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 57.29 และมีเพศหญิง จำนวน 85 คิดเป็นร้อยละ 42.71 ตามลำดับระดับการศึกษา พบว่า ระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือเทียบเท่ามากที่สุด จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 47.74 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 36.18 และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 16.08 ตามลำดับ กลุ่มอายุ พบว่า มีอายุ 46-60 ปี มากที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 43.22 อายุ 30-45 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 37.19 อายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 17.09 และอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ

2. การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.30$, $\sigma = 0.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยตามลำดับดังนี้ การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.72$) การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.83$) การติดตามประเมินผล ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.80$) การสร้างองค์กรประชาชน ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.70$) และการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ($\mu = 4.24$, $\sigma = 0.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้

ด้านการสร้างองค์กรประชาชน การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ด้านการสร้างองค์กรประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะและตัดสินใจในการทำงานของกลุ่มองค์กรประชาชน ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.67$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการจัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน ($\mu = 4.31$, $\sigma = 0.73$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.69$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาและขยายตัวของกลุ่มองค์กรประชาชน ($\mu = 4.25$, $\sigma = 0.68$)

ด้านการสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเสด็จ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ด้านการสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.72$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการเตรียมการสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสาร ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.67$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการดำเนินการจัดตั้งเครือข่ายติดต่อสื่อสาร ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.70$)

โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายติดต่อสื่อสาร ($\mu = 4.34$, $\sigma=0.75$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเครือข่ายติดต่อสื่อสาร ($\mu = 4.29$, $\sigma=0.74$)

ด้านการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเล็ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.24$, $\sigma=0.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมดำเนินการในการฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ($\mu = 4.32$, $\sigma=0.77$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุน การฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ($\mu = 4.29$, $\sigma=0.74$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประสานงานในการดำเนินการฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ($\mu = 4.28$, $\sigma=0.75$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนการฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ($\mu = 4.17$, $\sigma=0.73$)

ด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเล็ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.33$, $\sigma=0.83$) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการเตรียมการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการดำเนินงาน ($\mu = 4.39$, $\sigma=0.86$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการทำคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือก ($\mu = 4.37$, $\sigma=0.86$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการสรรหาคณะกรรมการดำเนินงาน ($\mu = 4.36$, $\sigma=0.76$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามการประกาศสรรหาคณะกรรมการดำเนินงาน ($\mu = 4.29$, $\sigma=0.91$)

ด้านการติดตามประเมินผล การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเล็ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ด้านการติดตามประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.31$, $\sigma=0.81$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับ คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงาน ($\mu = 4.40$, $\sigma=0.77$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมประชุมวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตที่จะประเมินผลดำเนินงาน ($\mu = 4.36$, $\sigma=0.85$) โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลการดำเนินงาน ($\mu = 4.35$, $\sigma=0.80$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตามการประมวผลของการดำเนินงาน ($\mu = 4.24$, $\sigma=0.82$)

อภิปรายผลการวิจัย

การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเล็ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จากผลการวิจัย พบว่า การบริหารแบบมี ส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเล็ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การสร้างเครือข่ายในการติดต่อสื่อสารกัน การแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การติดตามประเมินผล การสร้างองค์กรประชาชน และการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษามีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกับชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และเห็นความสำคัญการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา บูรณาการในการจัดการเรียนการสอนแต่ชุมชนและสถานศึกษายังไม่เห็นถึงความจำเป็นของการฝึกอบรมให้องค์กรประชาชนสอดคล้องกับงานวิจัยของยุงยุทธ บัวสาย (2556) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาค้นคว้า สภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.75 เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน

เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ด้านการบริหารงบประมาณ รองลงมาคือ ด้านการบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารวิชาการและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ บุญทวี (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลแม่อาว (บ้านเด่น) อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงสร้างสรรค์ (AIC: Appreciation Influence Control) พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียน งานด้านวิชาการ โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้านวิชาการโดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก งานด้านงบประมาณ โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้านบุคลากร โดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก งานบุคคลโดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านงานบุคคลโดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง งานบริหารทั่วไป โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านบริหารทั่วไป โดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล จันดา (2560) ที่ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการบริหารสำหรับสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม ด้านการบริหารงานบริหารทั่วไปแบบมีส่วนร่วมและการบริหารงานบุคคลแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ควรมีนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานสำหรับสถานศึกษาในสังกัด

1.2 สถานศึกษาควรประยุกต์ใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเล็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดแต่ละแห่งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มีค่าน้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาและชุมชนควรมีนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนานำแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน เรื่อง การจัดฝึกอบรมให้องค์กรประชาชน มาใช้ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน ของเครือข่ายคุณภาพการศึกษาอื่น ๆ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 และในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ เพื่อเป็นข้อมูลในการนำสู่การบริหารงานของสถานศึกษา

2.2 ควรวิจัยแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน โดยวิจัย เปรียบเทียบการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐานระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารที่ต่างกัน

2.3 ควรศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้แนวคิดชุมชนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *กฎกระทรวง กำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธี สรรหาการเลือกประธาน*

กรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจาก ตำแหน่งของกรรมการในคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2562) คู่มือการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แม่ทัพอยุธยา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2556) คู่มือการบริหารโรงเรียน ในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

เครือข่ายคุณภาพการศึกษาเจ้าเด็ดจ. (2563). รายงานประจำปีการศึกษา 2563. เอกสารหมายเลข 8/2563

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จันทร์จิรา โสภ. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เฉลิมพล จันดา. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ชาญชัย ศาลาจันทร์. (2559). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

โชติ บติรัฐ. (2558). เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนชัย. (2545). การสังคมสงเคราะห์ชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธนวัฒน์ บุญทวี. (2558). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลเทศบาล ตำบลแม่อาจ (บ้านเด่น) อำเภอแม่อาจ จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงสร้างสรรค์ (AIC : Appreciation Influence Control). วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

ธนสาร บัลลังก์ปัทมา. (2551). บทบาทประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ธรร สุทธราชฤทธิ์. (2549). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป. กรุงเทพฯ: เนตกุลการพิมพ์.

นิตยา แก้วแสนชัย. (2557). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4: พหุกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

_____. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2552). การวิจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2551). การเขียนรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.

ประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์ จำกัด.

ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2552). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข(สรส).

พัชรียาภรณ์ พิมพ์าเรือ. (2556). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ภาวดี อนันต์นาวิ. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. ชลบุรี: เสมาธรรม.

เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.

- ยงยุทธ บัวสาย. (2556). *สภาพ ปัญหา แนวทางการแก้ไขและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6*. สารนิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยุทธชัย เถลิ้มชัย. (2546). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ระพีพรรณ คำหอม. (2541). *รูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์*. รายงานวิจัยเสริมหลักสูตร.
- รัชชาภรณ์ รัตภูมิ. (2549). *การพัฒนาวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างทักษะภาษาอังกฤษและความรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, สาขาวิชาภาษาอังกฤษเป็นภาษานานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา มีพร้อม. (2554). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านตลาดพัฒนาอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ*. การค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริชัย ชินะตังกูร. (2554). *หลักการทฤษฎีการบริหารและการบริหารสถานศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 2554.
- สไตส์ คัมทรัพย์อนันต์. (2540). *การพัฒนาผู้สูงอายุในครอบครัวไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษา นักสังคมสงเคราะห์โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบุรณ์ เป้งงา. (2555). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนบ้านกล้วยหอ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2545). *รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: เค.พรินท์ อินเตอร์กรุ๊ป.
- สุจิตรา ประจกุล. (2558). *การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาฬสินธุ์เขต 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2554). *หลักการทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- _____. (2554). *หลักการ ทฤษฎี และนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1. (2563). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563*. เอกสารหมายเลข 1/2563: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *สัจธรรมแห่งแนวพระราชดำริสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- อศิน รพีพัฒน์. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- อรุณวรรณ ชาญสัมพันธ์. (2556). *สภาพปัญหา สภาพการปฏิบัติและแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 จังหวัดนครราชสีมา*. การค้นคว้าแบบอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัญมณี บุรณกานนท์ และคณะ. (2552). *โครงการศึกษาวิจัยการพัฒนากระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิ สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด: กรณีศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The necessity of establishing the provincial sangha legislative division: Case study AYUTTHAYA Province

พระครูสังฆรักษ์มานพ อคฺคมานโว¹ และ พระเมธีวราภรณ์ (เชิดชัย กตปุณฺโญ)²

PhraKrusangharak Manop Akkamanavo¹ and PhraMettheewaraporn (Chirdchai katapunyo)²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{1,2}

Mahachulalongkornrajavidyalaya University^{1,2}

E-Mail: ven.manop@gmail.com¹

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด โดยมีกรณีศึกษาจากจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือในการดำเนินการทางกฎหมายของคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ โดยมีความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด ดังนี้ 1) เพื่อช่วยเหลือเจ้าคณะผู้ปกครองและคณะสงฆ์ในการดำเนินคดีทางกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครอง เป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคณะสงฆ์ 2) เพื่อป้องกันมิให้คณะสงฆ์ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม 3) เพื่อสร้างเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์ 4) เพื่อส่งเสริมให้กิจการคณะสงฆ์เป็นไปอย่างถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดยังอาจทำหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการละเมิดกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยและดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อพระสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนาสืบไป

คำสำคัญ: การจัดตั้ง, กองนิติการคณะสงฆ์, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This article aims to analyze and present the necessity of establishing the Provincial Sangha Legal Division. with a case study from Ayutthaya Province The results of the study found that Establishment of the Provincial Sangha Legislative Division It is a necessity nowadays. The Provincial Sangha Legal Affairs Division is responsible for providing advice, guidance, and assistance in the legal operations of the Sangha in that province. It is necessary to establish the Provincial Sangha Legal Affairs Division as follows. 1) To assist primates, guardians and sangha in legal proceedings. Be it a civil case, a criminal case, or an administrative case. to protect the rights and interests of the Sangha 2) To prevent the Sangha from having its rights violated or being unfairly prosecuted. 3) To build confidence in society in the Sangha's operations. 4) To promote the

Sangha's business to be in accordance with the law. In addition, the Provincial Sangha Legal Division may also be responsible for monitoring and inspecting compliance with laws and regulations of the Sangha in that province in order to prevent violations of the Sangha's laws and regulations. Establishment Provincial Sangha Legislative Division It will be an important factor in promoting the Sangha to play an important role in Thai society and maintaining confidence and faith in the Sangha and Buddhist institutions forever.

Keywords: Establishment, Sangha Legal Division, Ayutthaya Province

บทนำ

คณะสงฆ์เป็นสถาบันทางศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในสังคมไทย มีหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ตูแลศาสนสถาน และช่วยเหลือสังคม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2532) การดำเนินการต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันนั้น จะอาศัยเพียงหลักธรรม และพระธรรมวินัยเพียงอย่างเดียวไม่ได้ เนื่องจากยุคสมัยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยพุทธกาล และในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกล้วนแล้วแต่มีการจัดระเบียบบริหารปกครองประเทศ โดยใช้กฎหมายเป็นแบบแผน ควบคุมความประพฤติของคนในสังคม คณะสงฆ์เองก็จำเป็นต้องมีกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันไม่ให้พระสงฆ์กระทำการใด ๆ ที่ผิดกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของบ้านเมือง และเพื่อคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของคณะสงฆ์ แม้ว่าในปัจจุบันคณะสงฆ์จะมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่สนองงานคณะสงฆ์ให้ความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ รวมทั้ง ให้คำปรึกษาแนะนำและให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับทางด้านกฎหมาย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565) โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ ณ พุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ตูแลสนองงานของส่วนกลางทั้งประเทศ และมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ครอบคลุมทุกจังหวัด ตูแลสนองงานคณะสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนั้น ๆ แต่กลับพบว่าในสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้น ไม่มีส่วนงานที่มีบุคลากรปฏิบัติงานด้านกฎหมาย คงมีเฉพาะกลุ่มนิติกร ในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นส่วนงานหนึ่งในสังกัดสำนักงานเลขานุการกรม (กลุ่มนิติกร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2566) ซึ่งอยู่ที่ส่วนกลางเท่านั้น ดังนั้นในการสนองงานคณะสงฆ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดที่ผ่านมา จึงมักพบว่าหากมีกรณีที่เกี่ยวข้องด้วยกฎหมาย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดไม่สามารถ ช่วยสนองงานคณะสงฆ์ได้เต็มที่ เนื่องจากไม่มีฝ่ายงานที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย และไม่มีบุคลากรที่เป็นนักกฎหมายปฏิบัติงานในสำนักงานโดยตรง ทั้งที่มีหน้าที่หลายประการที่ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ตัวอย่างเช่น ในกฎกระทรวง การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด พ.ศ. 2564 ข้อ 9 ได้กำหนดว่า “ในกรณีที่วัด เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดถูกฟ้อง หรือถูกหมายเรียกเข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมในเรื่องที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ให้เจ้าอาวาสวัดในเขตกรุงเทพมหานครแจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หรือเจ้าอาวาสวัดในเขตจังหวัดอื่นให้แจ้งต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนั้นภายในห้าวันนับแต่วันรับหมาย” (ราชกิจจานุเบกษา, 2564) จากข้อความดังกล่าว จะเห็นได้ว่าในกฎกระทรวงได้กำหนดให้เจ้าอาวาส ไวยาวัจกร หรือผู้จัดประโยชน์ของวัดแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาหากถูกหมายเรียกเป็นโจทก์หรือจำเลย ในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น หากสำนักงานพระพุทธศาสนามีนิติกรหรือทนายความของสำนักงาน ก็จะสามารถช่วยเหลือคณะสงฆ์ในการเป็นทนายความว่าความหรือแก้ต่าง หรือช่วยเหลือคณะสงฆ์ได้ แต่เมื่อสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ไม่ได้มีส่วนงานนี้อยู่ จึงทำให้คณะสงฆ์ต่างต้องพึ่งพาตนเอง ไม่มีส่วนงานกลางที่จะสามารถช่วยเหลือได้

จากสถานการณ์ในปัจจุบันจะพบว่าเมื่อมีข้อพิพาทของคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย จำนวนมาก มีทั้งที่พระสงฆ์ตกเป็นจำเลย เช่น กรณีเงินทองวัด หรือกรณีเจ้าอาวาสวัดใหญ่ในกรุงเทพ ถูกฟ้องเป็นจำเลยในข้อหาเรียกรถอนศาลาที่อยู่ในเขตโบราณสถานของวัด และที่พระสงฆ์เป็นโจทก์ฟ้องชาวบ้านก็มี ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเองนั้นก็ยังมีกรณีเกี่ยวกับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับ

กฎหมายหลายกรณี เช่น กรณีชาวบ้านฮือขับไล่เจ้าอาวาสวัดเสาชิงช้า อำเภอบางบาลกรณีสั่งรื้อถอนถ้ำน้ำประปาหมู่บ้าน (สำนักข่าวไทย MCOT, 2564) กรณีข้อพิพาทผู้เช่าที่วัดลาดทราย อำเภวังน้อย (หนังสือพิมพ์บ้านเมือง, 2564) เป็นต้น

ตามกรณีดังกล่าวมานั้น หากคณะสงฆ์ในแต่ละจังหวัดมีหน่วยงานที่ช่วยดูแลด้านกฎหมายให้คณะสงฆ์ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านกฎหมาย การให้คำแนะนำเพื่อการปฏิบัติที่ถูกต้อง การเข้าไปช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่วัดมีกับประชาชน หรือหน่วยงาน เช่น เรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย หรือการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ข้อพิพาทในตำแหน่งหน้าที่ของพระสังฆาธิการ ข้อพิพาทระหว่างวัดกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงข้อพิพาททางการบริหารที่เนื่องด้วยกฎหมายระหว่างบุคคลกับบุคคล เป็นต้น ซึ่งการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดนั้น จะสามารถตอบโจทย์ปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้นได้ ทั้งนี้กองนิติการจังหวัดนั้นต้องประกอบด้วยทั้งพระภิกษุ และฆราวาสที่เป็นนักกฎหมาย สามารถปฏิบัติงานได้ หากมีการจัดตั้งขึ้น จะตอบโจทย์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพื่อวางรูปแบบในการปกครองสงฆ์ ให้เกิดการศึกษากลไกทางกฎหมาย ออกแบบเครื่องมือ หรือกลไกป้องกัน เป็นการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ในด้านกฎหมายแก้ไขอย่างเป็นระบบ ทั้งโดยกฎหมายต่อวัดและพระสงฆ์ พระสงฆ์กับชุมชน หรือส่วนที่มาจากเกี่ยวข้องกับวัดและพระสงฆ์ โดยไม่ทิ้งหลักพระธรรมวินัยต่อไป

กฎหมายกับคณะสงฆ์ไทย

กฎหมายพระสงฆ์ของไทยที่เป็นลายลักษณ์อักษรพบครั้งแรกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎหมายคณะสงฆ์ที่เรียกว่า กฎพระสงฆ์ ขึ้นในระหว่าง ปี พ.ศ. 2325 - 2344 รวม 10 ฉบับ ปรากฏอยู่ในกฎหมายตราสามดวง แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จึงเป็นกฎหมายคณะสงฆ์ชุดแรกที่ปรากฏหลักฐานอยู่ถึงปัจจุบัน มีพระราชประสงค์สำคัญคือ เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์และสามเณร ประพฤติปฏิบัติตนเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ให้พระราชอาณาเขต เจ้าอธิการ และเจ้าหน้าที(สังฆการี) กำกับดูแลและลงโทษผู้ที่ประพฤติดิตพระธรรมวินัย ตามสมควรแก่โทษหนักเบา ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงบัญญัติไว้ โดยกฎหมายในแต่ละฉบับอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะกรณี ๆ ไป ซึ่งสาเหตุให้ต้องตรากฎหมายพระสงฆ์ฉบับนั้น ๆ ขึ้นมา เพื่ออธิบายการผิดพระธรรมวินัย การทำให้พระพุทธศาสนาเสื่อมเสีย และพระบรมราชโองการห้ามพร้อมทั้งกำหนดโทษทางบ้านเมือง ซึ่งการกำหนดกฎหมายพระสงฆ์ฉบับนี้ขึ้นมา เนื่องมาจากการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สอง ปี พ.ศ. 2310 เกิดสภาพบ้านเมืองแตกสาแหรกขาด ประชาชนพลเมืองเกิดความระส่ำระสายไปทั่ว ภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก ประพฤติปฏิบัติย่อย่อนในพระธรรมวินัย บรรดาพระราชอาณาเขต พระอุปัชฌาย์อาจารย์ และเจ้าอาวาสปล่อยปละละเลย ไม่ปฏิบัติตามภาระหน้าที่ การคณะสงฆ์จึงตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรม ไม่เป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาของประชาชนเช่นที่เคยเป็นมาในสมัยก่อน พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ จึงทรงเร่งฟื้นฟูสถานภาพของพระพุทธศาสนาไปพร้อม ๆ กันกับที่ทรงเร่งฟื้นฟูสภาพของบ้านเมือง ให้พ้นจากจุดวิกฤติโดยเร็วที่สุด (กฤษฎา, 2549)

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้อำนาจรัฐช่วยคณะสงฆ์จัดระบบการปกครองขึ้นเป็นครั้งแรก ด้วยการทรงตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้นเสีย และได้มีการจัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ใหม่ ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่ายราชอาณาจักร ครั้นถึงรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยให้ยกเลิกพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 อันเป็นฉบับแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งพระราชบัญญัติ คณะสงฆ์ทั้งสองฉบับดังกล่าวล่าสุดนี้ ถือว่าใช้เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์อยู่ในปัจจุบันนี้ (พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, 2562)

ความสำคัญของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด หมายถึง องค์กรหรือหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยอำนาจของเจ้าคณะจังหวัด ทำหน้าที่ในการให้ความรู้ เป็นศูนย์กลางจัดการข้อร้องเรียนเบื้องต้นของคณะสงฆ์ เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมาย ส่งเสริมและพัฒนากิจการการคณะสงฆ์ให้เกิดความเข้มแข็ง ดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษารวบรวม พระธรรมวินัย และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ งานอบรมให้ความรู้ เผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ จัดการข้อร้องเรียน ดำเนินการแทนคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท ข้อร้องเรียนต่าง ๆ คดีความ เจริญไกล่เกลี่ย เป็นที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับคณะสงฆ์ บรรเทาผู้ได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์ พัฒนามาตรฐานให้มีคุณภาพ ทันท่วงที ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย (ดร.สุภัทรชัย สีสะไบและคณะ, 2565)

การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นสถาบันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและสังคมไทย มีบทบาทสำคัญในการสอนธรรมะ เผยแผ่พระพุทธศาสนา พัฒนาการศึกษา และช่วยเหลือสังคม การดำเนินงานของคณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายและระเบียบรองรับให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดมีหน้าที่ให้คำปรึกษา แนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่คณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณรในจังหวัด ประสานงานกับหน่วยงานราชการและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาด้านกฎหมายของคณะสงฆ์ และดำเนินการเกี่ยวกับคดีความของคณะสงฆ์ในจังหวัด

การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจะช่วยส่งเสริมให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย คุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร ป้องกันมิให้คณะสงฆ์ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม สร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์

นอกจากนี้ การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดยังเป็นการส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายมากขึ้น สามารถปกป้องสิทธิประโยชน์ของตนเองได้ และสามารถช่วยเหลือสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ความจำเป็นในการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัด สามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย
- 2) เพื่อคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร
- 3) เพื่อป้องกันมิให้คณะสงฆ์ถูกละเมิดสิทธิหรือถูกดำเนินคดีโดยไม่เป็นธรรม
- 4) เพื่อสร้างเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์
- 5) เพื่อส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ความเข้าใจกฎหมายมากขึ้น

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจึงมีความสำคัญและจำเป็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของคณะสงฆ์และพระภิกษุสามเณร

กรณีศึกษาการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลักษณะการจัดตั้ง

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามที่กฎหมายตรา 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าคณะจังหวัดไว้ในข้อ 15 ว่า เจ้าคณะจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัดของตน ดังนี้

- (1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย กฎหมาย มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช คำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน
- (2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี
- (3) ระวังอธิกรณ์ วินิจฉัยการลงนิคหกรรม วินิจฉัย ข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยชั้นเจ้าคณะอำเภอ
- (4) แก้ไขข้อขัดข้องของเจ้าคณะอำเภอให้เป็นไปโดยชอบ
- (5) ควบคุมบังคับบัญชาเจ้าคณะและเจ้าอาวาส ตลอดถึงพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ในบังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตน และชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในบังคับบัญชา ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย
- (6) ตรวจสอบและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

กองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ในส่วนงานหนึ่งของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัด ซึ่งเป็นหนึ่งใน 6 ด้านของภารกิจงานคณะสงฆ์ คณะทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาประกอบด้วย พระสังฆาธิการ ที่จบการศึกษาทางด้านนิติศาสตร์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและการเงินการบัญชี และทนายความ โดยปรากฏถ้อยคำในคำสั่งเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ว่า ด้วยในสถานการณ์ปัจจุบัน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตลอดจนการแก้ไขข้อพิพาทและอธิกรณ์ต่าง ๆ ต้องเกี่ยวข้องกับกฎหมายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งกฎหมายคณะสงฆ์และกฎหมายบ้านเมือง จึงสมควรที่จะต้องมีส่วนงานด้านกฎหมายของคณะสงฆ์ เพื่อให้ความช่วยเหลือและเป็นທີ່ปรึกษาด้านกฎหมายให้แก่คณะสงฆ์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาศัยอำนาจตามความในข้อ 15 แห่งกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ ออกตามความในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 จึงให้จัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาขึ้น โดยให้อยู่ในการกำกับดูแลของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2566)

วิธีการทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

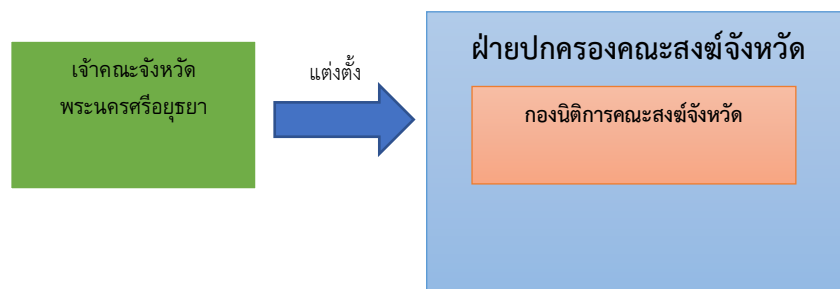
การทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น จะประกอบด้วย 3 รูปแบบ คือ

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อมีข้อพิพาท หรืออธิกรณ์ ส่งมายังเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องด้วยกฎหมาย เจ้าคณะจังหวัดจะขอคำปรึกษาหรือมอบหมายให้กองนิติการคณะสงฆ์พิจารณาตรวจสอบแล้วให้ความเห็น พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการสั่งการ หรือหากเป็นอธิกรณ์ที่ต้องดำเนินการพิจารณาสอบสวน เจ้าคณะจังหวัดอาจมอบหมายให้ฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัดเป็นผู้พิจารณาดำเนินการสอบสวน โดยมีกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดร่วมพิจารณาสอบสวน
2. ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ สามเณร ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามที่มีการร้องขอมา โดยอาจเป็นการขอคำปรึกษา คำชี้แนะ หรือการจัดหาทนายความให้ หากพระสังฆาธิการ หรือพระภิกษุ สามเณร เข้าเป็นโจทก์หรือตกเป็นจำเลยในคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครอง ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการ หรือการจัดการศาสนสมบัติของวัด อันมิใช่ความผิดที่เป็นเรื่องส่วนตัว ซึ่งมาจากการกระทำผิดเฉพาะตัว
3. การให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของพระสังฆาธิการหรือพระภิกษุ สามเณร หากถูกละเมิดสิทธิ หรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

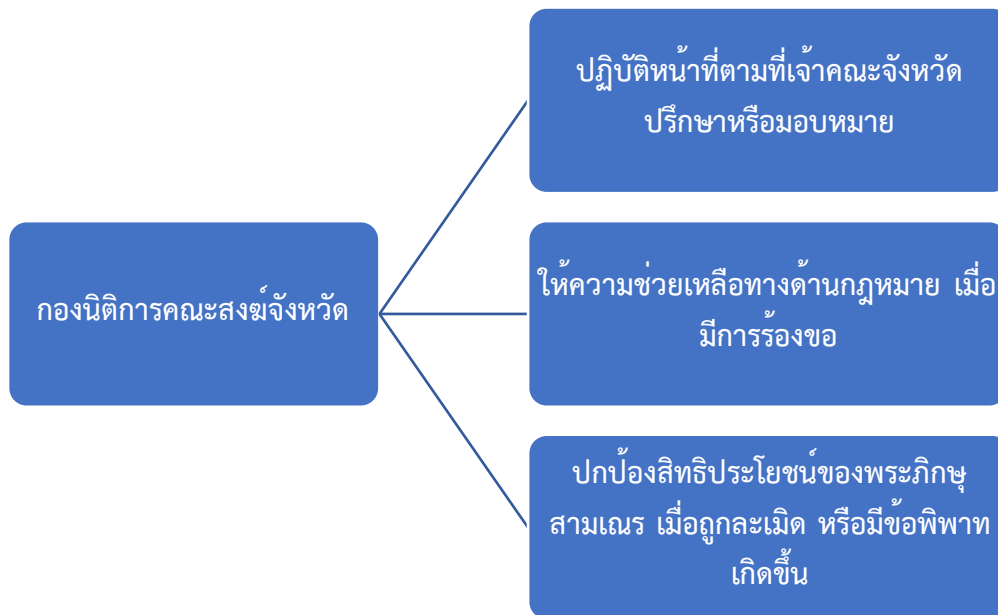

ภาพที่ 1 คำสั่งเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2566)

องค์ความรู้

ภาพที่ 2 แสดงการแต่งตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 3 แสดงการทำงานของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่า การแต่งตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น แต่งตั้งโดยอำนาจของเจ้าคณะจังหวัด โดยเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ของกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้น ภารกิจหลักมี 3 ประการคือ 1) ปฏิบัติหน้าที่ตามที่เจ้าคณะจังหวัดปรึกษาหรือมอบหมายเมื่อมีอธิกรณ์ หรือเรื่องที่ต้องพิจารณาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย 2) ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย แก่พระสงฆ์สามเณร และพระภิกษุ สามเณร เมื่อมีการร้องขอ ทั้งคดีแพ่ง คดีอาญา และคดีปกครอง อันมิใช่เป็นคดีเกี่ยวกับความผิดที่กระทำโดยส่วนตัว 3) ให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย เพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของพระสงฆ์สามเณรหรือพระภิกษุ สามเณร หากถูกละเมิดสิทธิหรือมีข้อพิพาทเกิดขึ้นภายในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุป

การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดนั้น จะมีประโยชน์ต่อเจ้าคณะผู้ปกครอง พระสงฆ์สามเณร และพระภิกษุ สามเณรในจังหวัดเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งประโยชน์อันจะเกิดจากการจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพอสรุปได้ดังนี้ 1) เป็นการยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย โดยกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจะมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านกฎหมายมาปฏิบัติงานโดยเฉพาะ ทำให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และสามารถคุ้มครองสิทธิของคณะสงฆ์ได้ 2) เป็นการช่วยลดภาระงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดโดยกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดจะช่วยรับหน้าที่ในการให้คำปรึกษาทางกฎหมายแก่คณะสงฆ์ในจังหวัดนั้น ๆ ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด สามารถมุ่งเน้นการทำงานด้านอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าคณะสงฆ์มีระบบการปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส โดยสรุปแล้ว การจัดตั้งกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อยกระดับมาตรฐานการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ด้านกฎหมาย และเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมว่าคณะสงฆ์มีระบบการปฏิบัติงานด้านกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมทั้งช่วยปกป้องพระสงฆ์จากการถูกละเมิดและการถูกกล่าวหาต่าง ๆ ที่ไม่เป็นธรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา บุญยสมิต. (2549). พระสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนานอก “กฎพระสงฆ์” ในกฎหมายตราสามดวง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.
- กลุ่มนิติกร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2566). ภารกิจและหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงาน. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://law.onab.go.th/th/page/item/index/id/13>
- ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ และคณะ. (2565). คู่มือแนวทางการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือคณะสงฆ์ ด้านกฎหมายและข้อพิพาท (กองนิติการ สงฆ์จังหวัด...). พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นิตดาภา ภัทธานนท์. (2551). ความผิดอาญาของพระสงฆ์ตามกฎหมายเก่า (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์). ปทุมธานี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ. (2562). การปกครองคณะสงฆ์ไทยในยุคปฏิรูปไทยแลนด์ 4.0. วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์, 1, 87 – 103.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2563). คู่มือพระสังฆาธิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2566). คำสั่งเจ้าคณะจังหวัด ที่ 14/2566 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานกองนิติการคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2532). พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). อำนาจหน้าที่. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://onab.go.th/th/content/page/index/id/3>
- สำนักข่าวไทย MCOT. (14 ตุลาคม 2564). (2566). เรื่องนี้มีคำถาม: เรียกร้องแก้ปัญหาเจ้าอาวาสลั้งรื้อแท็งก์น้ำประปา. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://tna.mcot.net/region-803043>
- หนังสือพิมพ์บ้านเมือง. (19 กุมภาพันธ์ 2564). (2566). ไกลเกลียดสำเร็จ! ผู้เข้าที่ธรณีสงฆ์วัดกรุงเก่า ยอมเปิดเส้นทางออกถนนพหลโยธิน. สืบค้น 31 สิงหาคม 2566, จาก <https://www.banmuang.co.th/news/education/223760n>

กระบวนทัศน์ใหม่ทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในยุคศตวรรษที่ 21

A new paradigm for measuring and evaluating learning in the 21st century

สิริมา หิมะเซ็น¹ และ ปรีชา สามัคคี²

Sirima Himasen¹ and Pricha Samakkhi²

ครู, โรงเรียนบ้านคอกม้า¹

Teachers, Bankhokma School¹

อาจารย์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย²

Lecturer, Mahachulalongkornrajavidyalaya University²

E-mail: pupay220740@gmail.com¹

Received January 16, 2024; Revised March 12, 2024; Accepted April 25, 2024

บทคัดย่อ

ในการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการสอนเป็นระยะ ๆ (formative evaluation) เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีคุณสมบัติหรือเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตามที่กำหนดไว้หรือไม่ กระบวนการวัดและประเมินผลนี้จะทำให้ได้ข้อมูลจากการจัดการเรียนการสอนมาใช้วิเคราะห์และตัดสินใจว่าการสอนดังกล่าวนั้นบรรลุผลหรือไม่ (summative evaluation) นำผลการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ในการจัดลำดับ เลื่อนชั้นเรียนและพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป *กระบวนทัศน์ใหม่ของการวัดผลและประเมินผลในปัจจุบัน* ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์บนฐานของความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้นำพาสังคมโลกให้กลายเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนมีวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมายและองค์ความรู้ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเนื่องจากการวัดและประเมินผลแบบเดิม วัดได้ไม่ตรงกับจุดประสงค์เครื่องมือวัดไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ทำให้ผลการวัดคลาดเคลื่อน ซึ่งการวัดและประเมินผลแนวใหม่เราควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนและวัดประเมินพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน วัดประเมินสมรรถนะ ศักยภาพ พัฒนาการผู้เรียน รู้และทำอะไรได้บ้าง เน้นการปฏิบัติจริง ใช้เทคนิคการประเมินที่หลากหลาย ให้สารสนเทศย้อนกลับ (feedback) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนสิ่งที่ประเมิน เราเรียกการประเมินแนวใหม่นี้ว่า *การวัดประเมินสภาพจริง*

คำสำคัญ : กระบวนการทัศน์ใหม่ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้

Abstract

In organizing teaching and learning every time The quality of students, teachers, and teaching processes should be periodically inspected (formative evaluation) to determine whether Do the learners have the qualities or behaviors that are desired in accordance with the objectives of the teaching and learning as specified? This measurement and evaluation process will provide information from teaching and learning to be used to analyze and decide whether such teaching has achieved results or not (summative evaluation). Use the decision results for the benefit of ranking. Promote classes and continue to improve teaching and

learning. The new paradigm of measurement and evaluation today amidst the rapid change in information in the globalization era based on the advancement of information technology has led the world society to become a borderless society with new technologies emerging rapidly. There is a lot of knowledge and it is constantly changing. There have been changes from the past due to traditional measurement and evaluation. Measurement is not consistent with the purpose Measuring tools are not consistent with the learners. causing measurement results to be inaccurate In this new measurement and evaluation method, we should take into account the students as important. Understand individual differences based on learner differences and measure and evaluate them together with teaching and learning. Measure and evaluate competency, potential, and student development What do you know and do? Focus on practicality Use a variety of assessment techniques Provide feedback to help develop student learning. to reflect what is assessed We call this new type of assessment. Measuring the actual condition

Keywords: new vision process Measuring, evaluating learning outcomes

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติโดยได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสร้างองค์ความรู้ อันเกิดจากการจัดการสภาพแวดล้อมสังคมแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 –2579 มุ่งพัฒนาให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะและสมรรถนะที่สอดคล้องกับทฤษฎีของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติเพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคม แห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553: 9)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 เป็นกระบวนการที่สำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาและการสอนในระบบการศึกษาทุกระดับ ผ่านขั้นตอนการเก็บรวบรวม ตรวจสอบ ตีความผลการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตร เพื่อนำผลไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้และใช้เป็นข้อมูลสำหรับการตัดสินใจผลการเรียนโดยแต่ละสถานศึกษาต้องมีกระบวนการจัดการที่เป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ และให้ผลการประเมินที่ตรงตามความรู้ความสามารถที่แท้จริงของเด็กนักเรียน ถูกต้องตามหลักการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถรองรับการประเมินภายในและการประเมินภายนอกตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาได้และเนื่องจากการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน เป็นการแสดงความสามารถในภาพรวมที่ต่อเนื่องกัน เริ่มได้ด้วยการอ่าน การคิดวิเคราะห์จากสาระที่อ่าน และการเขียนสะท้อนความคิดที่ได้จากการอ่าน คุณครูจึงต้องควรทราบว่าเด็กนักเรียนแต่ละคนนั้นมีความสามารถในการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามตัวชี้วัดของแต่ละระดับชั้นหรือไม่ จำเป็นต้องประเมินจากผลงานที่เกิดจากการเขียน เพราะผลงานการเขียนจะเป็นผลผลิตขั้นสุดท้ายที่จะปรากฏให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมมากที่สุด หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ได้กำหนดจุดหมาย สมรรถนะสำคัญของนักเรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ และมาตรฐานการเรียนรู้ สำหรับเป็นเป้าหมายและกรอบทิศทางในการพัฒนานักเรียนให้เป็น

คนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีระดับโลก การวัดและประเมินผลจึงเป็นหนึ่งในหัวใจของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำหน้าที่คล้ายเข็มทิศชี้ทางให้ครูเดินหน้า หรือปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อผู้เรียนมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สำหรับการวัดผลและประเมินผลในศตวรรษที่ 21 มีจุดมุ่งหมาย 1) สร้างความสมดุลในการประเมินผล 2) การนำผลการประเมินมาพัฒนา 3) การใช้เทคโนโลยีในการวัดผล 4) การประเมินตามสภาพจริงด้วยการประเมินที่หลากหลาย เช่น 1. ประเมินจากงานเป็นการประเมินความรู้ความสามารถของผู้เรียนจากงานที่ผู้สอนกำหนดถือเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินตามมาตรฐานด้วย บางคนอาจเรียกการประเมินจากการปฏิบัติงานซึ่งเป็นคำตอบที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ได้ 2. บันทึกการเรียนรู้ (Learning Log) / บันทึกสะท้อนความคิด (reflective journal) เป็นบันทึกที่ผู้เรียนนำเสนอด้วยวิธีการเขียนสะท้อนเกี่ยวกับประสบการณ์ การเรียนรู้ของตนเอง 3. การสัมภาษณ์ (Interview) / การสอบปากเปล่า (Oral) / การถามตอบเป็นการพูดคุยสนทนาหรือซักถามกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนและอาจมีการกำหนดข้อคำถามที่วัดความรู้ 4. การอภิปราย (Discussion) กิจกรรมที่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้นำเสนอความรู้ความสามารถเท่าเทียมกันควรมีการจัดบันทึกการอภิปราย 5. แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) เป็นเครื่องมือที่สะท้อนงานที่ลงมือปฏิบัติและเป็นงานที่ตรงตามสภาพจริงได้เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการประเมินระดับห้องเรียนที่รวบรวมงานต่าง ๆ ที่ผู้เรียนทำไม่ว่าจะเป็นรายงานการบันทึกย่อต่าง ๆ ผลงานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น

การวัดผลและประเมินผลแห่งศตวรรษที่ 21 เป็นการประเมินผลแบบ Constructivist assessment นิยมเรียกว่าการประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic assessment) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ Constructivism Theory ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ (Student-centered learning หรือ Experience Learning ด้วยมุมมองที่ว่าผู้เรียนที่“ผ่าน”ประสบการณ์สิ่งใดสิ่งหนึ่งมาแล้วย่อมมีความรู้ความสามารถแท้จริงในเรื่องนั้น ๆ และผู้เรียนที่ได้ “ลงมือทำจริง ๆ” โดยการ Learning by Doing มาแล้วย่อมสามารถสร้างคุณสมบัติให้พวกเขามีบุคลิกลักษณะที่คิดเป็นทำเป็นและสามารถแก้ปัญหาได้

ในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในยุคศตวรรษที่ 21 โดยมีขอบข่ายเนื้อหาจำนวน 8 ประเด็นประกอบด้วย 1) ความเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เข้าสู่กระบวนทัศน์ใหม่ทางการวัดและประเมินผล 2) ความหมายของการวัดและประเมินผล 3) ความสำคัญของการวัดและประเมินผล 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 5) ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง 6) วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง 7) ประโยชน์ของการประเมินตามสภาพจริงและ 8) บทบาทของผู้ประเมินที่เกี่ยวข้องกับการประเมินตามสภาพจริงในยุคศตวรรษที่ 21 9) บทสรุป

ความเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์เข้าสู่กระบวนทัศน์ใหม่ทางการวัดและประเมินผล

กระบวนทัศน์เก่าของการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher Center) กระบวนทัศน์เดิมทางการศึกษาเชื่อว่า ความรู้คือสิ่งที่ส่งสมอยู่ในตัวของผู้สอน ดังนั้น การจัดการ เรียนการสอน จึงคือ การถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ผ่านกระบวนการสอนที่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชา เป็นหลัก ผู้เรียนมีหน้าที่รับฟัง และจดจำในสิ่งที่บอกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ “ข้อสอบ” จึงเป็นเครื่องมือหลักของการวัดผล เพื่อวัดว่า ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาที่ครูสอนได้มากน้อยเพียงใด โดยมีคะแนนเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ และคนที่ได้คะแนนมากกว่า ก็คือ คนที่สามารถจำได้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าวมุ่งเน้นการส่งสมองความรู้ในเชิงความจำและการทดสอบความจำในเนื้อหาที่กำหนดเป็นหลัก จนลืมที่จะพัฒนาศักยภาพและทักษะในด้านอื่น ๆ ของผู้เรียน นอกจากนั้นจะเห็นว่าการใช้ “ข้อสอบ” เป็นเครื่องมือในการวัดผลแต่เพียงอย่างเดียว นั้น ยังทำให้เป้าหมายของการศึกษาห่างไกลและผิดเพี้ยนไปจากเป้าหมายที่แท้จริงรวมทั้งยังได้ทำลายคุณค่าที่แท้จริงของการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนามนุษย์ไปอย่างน่าเสียดาย

กระบวนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student Center) ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์บนฐานของความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้นำพาสังคมโลกให้กลายเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนมีวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมายและองค์ความรู้ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น

ผู้สอนจึงมีแหล่งความรู้สมบูรณ์ (Absolute Source of Knowledge) และการท่องจำความรู้สำเร็จรูปในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้อีกต่อไป ความจริงดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการจัดการเรียนการสอนจากผู้สอนบอกความรู้ให้แก่ผู้เรียนมาเป็นการให้ผู้เรียนได้ค้นพบความรู้เองภายใต้สถานการณ์ที่ผู้สอนออกแบบไว้ ดังนั้นกระบวนทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งให้ความสำคัญต่อ “กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน” และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเป็นศูนย์กลาง ซึ่งเป็นวิธีการที่นักการศึกษาอมรบักร่วมว่ามีประสิทธิภาพสูงในการให้การศึกษาและพัฒนาผู้เรียนเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนี้มีคุณลักษณะที่สำคัญ ๒ ประการ คือ (๑) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ผู้เรียนและกลุ่มผู้เรียนมากกว่าเนื้อหาวิชาและผู้สอน และ (๒) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) นั่นเอง ในส่วนของการวัดผลและประเมินผลในกระบวนการที่ค้นพบใหม่ คือ การวัดผลและประเมิน ต้องเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง เน้นประสบการณ์จริง และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล ใช้เครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่หลากหลายที่เหมาะสมกับผู้เรียน ประเมินสมรรถนะ ศักยภาพ พัฒนาการผู้เรียน รู้และทำอะไรได้บ้าง ให้สารสนเทศย้อนกลับ (feedback) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนสิ่งที่ประเมิน

ความหมายของการวัดผลและประเมินผล

ความหมายของการวัดผล

Guilford (1954: 4) ได้นิยามว่าการวัดผลเป็นการจัดค่าตัวเลขให้แก่วัตถุหรือเหตุการณ์ โดยมีกฎเกณฑ์ที่แน่นอน
Ebel (1965: 3) ได้นิยามว่าการวัดผลเป็นกระบวนการกำหนดจำนวนให้กับสมาชิกของสิ่งของหรือบุคคล
Smit & Adams (1966: 20) ได้นิยามว่าการวัดผลเป็นการรวบรวมข้อมูล ข้อความ หรือข่าวสารอย่างมีระบบ
Gronlund & Linn (1990: 5) ได้นิยามว่าการวัดผลเป็นกระบวนการให้คำอธิบายที่เป็นตัวเลขตามระดับที่แตกต่างกันแก่คุณลักษณะของแต่ละบุคคล

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2543: 15) ได้นิยามว่าการวัดผลเป็นกระบวนการเชิงปริมาณในการกำหนดค่าเป็นตัวเลขหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายแทนคุณลักษณะของสิ่งที่วัดโดยอาศัยกฎเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

ศิริชัย กาญจนวสี (2556) ได้ให้ความหมายของการวัดไว้ว่า คือกระบวนการกำหนดค่าเป็นตัวเลขให้แก่สิ่งต่าง ๆ อย่างมีกฎเกณฑ์ การวัดสิ่งใดก็ตามจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ เครื่องมือ หน่วยการวัดและมาตรฐานเปรียบเทียบ

จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า การวัดผล หมายถึง กระบวนการกำหนดค่าตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้กับสิ่งที่ถูกวัดโดยมีเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ความหมายของการประเมินผล

การประเมินผล (Evaluation) ได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้
กิลฟอร์ด Guilford (1954: 5) ได้นิยามว่าการประเมินผลเป็นการตัดสินคุณค่าของการกระทำ
กู๊ด (Good, 1959: 307) ได้นิยามว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการในการตัดสินความสำคัญของปรากฏการณ์อย่างหนึ่งกับปรากฏการณ์อีกอย่างหนึ่ง โดยใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้

กรีน (Green:1970: 15) ได้นิยามว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการตัดสินคุณค่าข้อมูลที่ได้จากการวัดอย่างมีระบบ
กรอนลันและลิน (Gronlund & Linn, 1990: 5-6) ได้ให้นิยามว่าการประเมินผลเป็นการตัดสินค่าของผล ที่ได้โดยพิจารณาจากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ (2543: 15) ได้นิยามว่าการประเมินผลเป็นกระบวนการในการตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีหลักเกณฑ์เพื่อสรุปว่าสิ่งนั้นดี-เลวปานใด

ศิริชัย กาญจนวสี (2556) ได้นิยามว่าการประเมินไว้ว่า คือ กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยการเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐาน การประเมินจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับ “คุณค่า” ของสิ่งต่าง ๆ การประเมินสิ่งใดก็ตามจะต้องอาศัยองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่ 1) ผลจากการวัด 2) เกณฑ์ที่ตั้งไว้ 3) การตัดสินคุณค่า

จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินผล หมายถึง การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่วัดโดยเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาความหมายของทั้ง 2 คำนี้ จึงนิยามความหมายของคำว่า วัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าตัวเลขหรือสัญลักษณ์ให้ กับสิ่งที่ถูกวัดตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือเปรียบเทียบกับข้อมูลอื่น ๆ หรือเกณฑ์ที่ตั้งไว้

ความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนหนึ่ง ๆ ควรมีการตรวจสอบคุณภาพของผู้เรียน ผู้สอน และกระบวนการสอนเป็นระยะ ๆ (formative evaluation) เพื่อพิจารณาตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีคุณสมบัติหรือเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนตรงตามที่กำหนดไว้หรือไม่ กระบวนการวัดและประเมินผลนี้จะพยายามทำให้ได้ข้อมูลจากการจัดการเรียนการสอนเพื่อนำมาใช้วิเคราะห์และตัดสินใจว่าการสอนดังกล่าวนั้นบรรลุผลหรือไม่ (summative evaluation) นำผลการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ในการจัดลำดับ เลื่อนชั้นเรียนและพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

การเรียนการสอนหากไม่มีการวัดและประเมินผลแล้วผู้สอนก็ไม่ทราบว่าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นหรือไม่ มากน้อยเพียงใด ไม่ทราบว่าการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวมีประสิทธิภาพหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ หากต้องการพัฒนาปรับปรุงแก้ไข จะปรับปรุงพัฒนาตรงจุดไหนอย่างไร เป็นต้น

ในปัจจุบันการวัดผลและประเมินผลการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเนื่องจากการวัดและประเมินผลแบบเดิม วัดได้ไม่ตรงกับจุดประสงค์ เครื่องมือวัดไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ทำให้ผลการวัดคลาดเคลื่อน ซึ่งการวัดและประเมินผลแนวใหม่เราควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนและวัดประเมินพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน วัดประเมินสมรรถนะ ศักยภาพ พัฒนาการผู้เรียน รู้และทำอะไรได้บ้าง เน้นการปฏิบัติจริง ใช้เทคนิคการประเมินที่หลากหลาย ให้สารสนเทศย้อนกลับ (feedback) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนสิ่งที่ประเมิน เราเรียกการประเมินแนวใหม่นี้ว่า *การวัดประเมินสภาพจริง*

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

ในศตวรรษที่ 21 การประเมินผู้เรียนต้องสร้างความสมดุลในการประเมิน มีความครอบคลุม รอบด้านและตามสภาพจริง มีความเชื่อมโยงกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหลากหลายและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การศึกษาแนวคิดที่สำคัญของการประเมินผลการเรียนรู้แนวใหม่ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายและลักษณะสำคัญของกระบวนการประเมิน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผู้สอนเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป (จตุภูมิ เขตจัตุรัส, 2560)

หากมองไปถึงการวัดและประเมินผลทางการศึกษา มีคำศัพท์สำคัญที่เกี่ยวข้อง 2 คำ คือคำว่า "การประเมินผล" (Assessment) และ "การประเมินค่า" (Evaluation) ซึ่งมักจะทำให้คนส่วนใหญ่นึกถึง "การทดสอบ" (Testing) ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงประมาณครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา การประเมินผลและการประเมินค่ามักนิยมที่จะใช้แบบทดสอบมาตรฐาน (Standardized Tests) ด้วยเหตุนี้ คนส่วนมากจึงมีแนวโน้มที่จะคิดว่าการประเมินผล การประเมินค่าและการทดสอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน

สุวิมล ว่องวานิช (2556: 13) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการตัดสิน ความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน ใน สภาพที่สอดคล้องกับชีวิตจริงโดยใช้เรื่องราว เหตุการณ์ สภาพจริง หรือคล้ายจริงที่ประสบในชีวิตประจำวัน เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนตอบสนอง โดยการแสดงออกลงมือ กระทำ หรือผลิตจากกระบวนการทำงานตามที่คาดหวัง และผลผลิตที่มีคุณภาพจะเป็นการสะท้อนภาพ เพื่อลง ข้อสรุปถึงความรู้ ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ของ ผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด น่าพอใจหรือไม่ อยู่ในระดับความสำเร็จใด

นาตยา ปิลันธนาพันธ์ และคณะ (2556: 149) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินที่สามารถค้นหา ศักยภาพที่แท้จริงในตัวผู้เรียน เป็นการประเมินได้อย่างถูกต้องว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง โดยต้องมีการเก็บรวบรวมและตรวจสอบความสามารถต่าง ๆ ของผู้เรียนที่เน้นให้ผู้เรียนนำทักษะความรู้ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในสภาพการณ์ที่เป็นจริงในชีวิต

จินตวิริพร แปนแก้ว (2562) การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินที่สามารถค้นหาศักยภาพที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และหลักฐานที่แสดง ให้ทราบถึงการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียนตาม สภาพความเป็นจริง สามารถประเมินได้อย่างถูกต้องว่าผู้เรียนได้เรียนรู้อะไรบ้าง เน้นให้ผู้เรียนนำทักษะความรู้ ที่เกี่ยวข้องใช้สภาพการณ์ที่เป็นจริงในชีวิต

Ryan (2007: 1-2) กล่าวว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูล และ หลักฐาน ที่แสดงให้ทราบถึงการเรียนรู้และการพัฒนาของผู้เรียนตามสภาพความเป็นจริง สามารถบอกให้ผู้สอน ได้เข้าใจถึงระดับความสามารถในการ ประยุกต์ใช้ความรู้ของผู้เรียนว่าดีเพียงใด

จากนิยามดังกล่าวสรุปได้ว่า การประเมินตามสภาพจริง หมายถึง การประเมินที่สามารถค้นหาศักยภาพที่แท้จริงของ ผู้เรียน

ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงนั้น เป็นการประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและการแสดงออกของผู้เรียน รายบุคคลผ่านการปฏิบัติจริงด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย มุ่งเน้นพัฒนาการของผู้เรียน รวมทั้งเนื้อหาสาระทั้งในภาพกว้างและ ภาพรวมของการเรียนรู้และความสามารถของผู้เรียน อันจะนำไปสู่การพัฒนาให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมาย สนองความต้องการ และเสริมสร้างศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ลักษณะสำคัญของการ ประเมินสภาพจริง คือ ภาระงาน (Tasks) ซึ่งต้องเป็นงานที่สอดคล้องกับชีวิตจริงในบริบทที่หลากหลาย เป็นการประเมิน ความก้าวหน้า (Formative Assessment) อย่างต่อเนื่อง รวมถึงกลยุทธ์ที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ ออกแบบการประเมินสำหรับ ระดับการพัฒนาที่แตกต่างกันและมีลักษณะเฉพาะสำหรับผู้เรียนแต่ละบุคคล ตลอดจนให้สารสนเทศที่ช่วยสะท้อนความร่วมมือ ระหว่างนักเรียนและครู มีคำแนะนำในการประเมินที่มุ่งเน้นว่าผู้เรียนมีความรู้และสามารถทำอะไรได้

การประเมินตามสภาพจริงเป็นการประเมินรอบด้านทั้งด้านกระบวนการในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และแรงจูงใจผ่านภาระงาน (Tasks) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการประเมินที่ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะเพิ่มขึ้นและสามารถเชื่อมโยงไปใช้ ในบริบทต่าง ๆ ดังนั้นในการประเมินตามสภาพจริงผู้สอนควรกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการวัดประเมินให้ชัดเจน กำหนดสิ่งที่มุ่งวัดประเมิน พัฒนาการที่เกิดขึ้นหรือสมรรถนะที่แสดงออก ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีใด ใครบ้างที่มีส่วน เกี่ยวข้อง ช่วงเวลาที่วัดประเมิน การเข้าถึงข้อมูลที่มุ่งวัดประเมิน และเกณฑ์การประเมินเป็นอย่างไร

ลักษณะของการประเมินตามสภาพจริง

ลักษณะสำคัญของการวัดและการประเมินผลจากสภาพจริงมีดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545: 159)

1. การวัดและการประเมินผลจากสภาพจริงมีลักษณะสำคัญคือใช้วิธีการประเมินกระบวนการคิดที่ซับซ้อน ความสามารถในการ ปฏิบัติงาน ศักยภาพของผู้เรียนในด้านของผู้ผลิตและกระบวนการที่ได้ผลผลิตมากกว่าที่จะ ประเมินว่าผู้เรียนสามารถจดจำ ความรู้อะไรได้บ้าง

2. เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียน เพื่อวินิจฉัยผู้เรียนในส่วนที่ควรส่งเสริมและส่วนที่ควรแก้ไข ปรับปรุง เพื่อให้ ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพตามความสามารถ ความสนใจและความต้องการของแต่ละบุคคล

3. เป็นการประเมินที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมประเมินผลงานของทั้งตนเองและของเพื่อนร่วมห้อง เพื่อส่งเสริมให้ ผู้เรียนรู้จักตัวเอง เชื่อมั่นตนเอง สามารถพัฒนาข้อมูลได้

4. ข้อมูลที่ประเมินได้จะต้องสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเรียนการสอนและการวางแผนการสอนของ ผู้สอนว่าสามารถ ตอบสนองความสามารถ ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียนแต่ละบุคคลได้หรือไม่ 5. ประเมินความสามารถของผู้เรียนใน การถ่ายโอนการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้

6. ประเมินด้านต่าง ๆ ด้วยวิธีที่หลากหลายในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

สมนึก นนทิจันทร์ (2544: 72) และ สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม (2545: 101-103) ได้กล่าวถึงลักษณะของการประเมินตาม สภาพจริงโดยสรุปแล้วดังนี้

1. เป็นวิธีการประเมินที่ออกแบบมาเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงทักษะที่จำเป็นของนักเรียนในสถานการณ์ที่เป็น จริยแห่งโลกปัจจุบัน (Real World Situation)
2. เป็นวิธีการประเมินที่เน้นงานที่นักเรียนแสดงออกในภาคปฏิบัติ (Performance) เน้นกระบวนการ เรียนรู้ (Process) ผลผลิต (Product) และแฟ้มสะสมงาน (Portfolio)
3. เป็นการประเมินการปฏิบัติงานในสภาพจริง เช่น นักเรียนเรียนการเขียนก็ต้องเขียนให้ผู้อ่านได้อ่านจริงมิใช่เรียนการเขียนแล้ววัดผลผู้เรียนด้วยการใช้แบบทดสอบวัดการสะกดคำหรือตอบคำถามเกี่ยวกับหลักการเขียนหรือถ้านักเรียนเรียนวิทยาศาสตร์ก็ต้องให้นักเรียนทำการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ทำงานวิจัย หรือทำโครงการ เป็นต้น
4. การที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงความต้องการของแต่ละบุคคลนั้นวิธีการประเมินตามสภาพจริงจะเปิด โอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเองด้วยการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทำให้นักเรียนรู้จักวางแผนการเรียนรู้ตามความต้องการของตนเอง ซึ่งนำไปสู่การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ วิธีการเรียน และวางแผนการประเมิน
5. การประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง ต้องคำนึงเสมอว่าหลักสูตร (Curriculum) การเรียนการสอน (Instruction) และการประเมินผล (Assessment) จะต้องไปด้วยกันโดยไม่แยกการประเมินออกไปต่างหาก
6. เป็นการประเมินที่ใช้เทคนิคการประเมินอย่างหลากหลายวิธี ตลอดช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อจะตรวจสอบคุณภาพงานของนักเรียน ดังนั้นการประเมินจึงต้องอาศัยหลักการที่ว่านักเรียนต้องมีการลงมือกระทำหรือปฏิบัติ หรือแสดงออกเพื่อแสดงถึงความเข้าใจและแสดงออกถึงทักษะจากการเรียนรู้ตลอดจนการแสดงถึงกระบวนการหรือวิธีการที่นักเรียนใช้ ดังนั้นการประเมินตามสภาพจริง จึงครอบคลุมถึงการนำเสนอปากเปล่า การได้วาที การจัดแสดงนิทรรศการ รวมถึงการรวบรวมผลงานของนักเรียน แถบบันทึกภาพแสดงการปฏิบัติและการแสดงกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ งานสร้างและงานประดิษฐ์ต่าง ๆ การแก้ปัญหา การทดลอง หรือผลงานที่แสดงการสืบค้นหรือใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการสังเกตของครู แบบสำรวจการปฏิบัติงานและพฤติกรรมของนักเรียน ตลอดจนการปฏิบัติงานกลุ่ม (Cooperative Group Work)
7. การประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงจะใช้เครื่องมือหลากหลายในการวัดการปฏิบัติงานวันต่อวัน ของการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ในโรงเรียนแทนการใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือวัดอย่างเดียว เทคนิคการประเมินมักนิยมทำโดยการรวบรวมงานภาคปฏิบัติที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ตามสภาพจริงที่สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน เน้นพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ตามสภาพจริง พฤติกรรมที่แสดงออกนั้นต้องทำในบริบทของความจริงในชีวิตประจำวัน (real-life context) ซึ่งเป็นพฤติกรรมจากกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน
8. การประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริงไม่เน้นประเมินผลเฉพาะทักษะพื้นฐาน แต่ให้ผู้เรียน ผลิต สร้าง หรือทำบางอย่างที่เน้นทักษะการคิดที่ซับซ้อน การพิจารณาไตร่ตรอง การท างาน และการแก้ปัญหา
9. เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินต้องเป็นเกณฑ์ประเมิน “แก่นแท้” (essentials) ของการปฏิบัติมากกว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่สร้างขึ้นจากผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ เป็นเกณฑ์ที่เปิดเผยและรับรู้กันในโลกของความจริงทั้งตัวผู้เรียนเอง และผู้อื่น การให้นักเรียนรู้ว่าตนเองต้องทำภารกิจอะไรและมีเกณฑ์อย่างไร การเปิดเผยเกณฑ์การประเมินไม่ใช่เป็นการคดโกง ถ้าภารกิจนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติจริง
10. การประเมินตนเอง (Self - Assessment) การประเมินตนเองมีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติภารกิจจริง (Authentic Task) เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการทำงานของตนโดยเทียบมาตรฐานทั่วไป เพื่อวัดความก้าวหน้าของตนเอง ปรับปรุง หรือเปลี่ยนทิศทางการทำงาน เป็นการทำงานที่ตนเองเป็นผู้ชี้ว่าตนเอง ปรับปรุง จากแรงจูงใจของตนเอง
11. การนำเสนอผลงานเป็นลักษณะประการหนึ่งของการประเมินผลการเรียนการสอนตามสภาพจริง โดย ให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานต่อสาธารณชน การนำเสนอด้วยปากเปล่า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เนื่องจากนักเรียนได้สะท้อนความรู้สึกของตนว่ารู้อะไรและนำเสนอเพื่อให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้แน่ใจว่านักเรียนได้เรียนรู้ในหัวข้อนั้น ๆ อย่างแท้จริง

วิธีการประเมินตามสภาพจริง

กรมการศึกษานานาชาติ (2549) ได้อธิบายไว้ว่า การประเมินตามสภาพจริงเป็นการบูรณาการทั้งความรู้และทักษะเข้าด้วยกัน ภายใต้ความจริงที่ว่าในการประเมินตามสภาพจริงของผู้เรียนนั้น ความรู้และทักษะของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ และมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ที่จะประเมินในสภาพที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน วิธีการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงสามารถจำแนกได้เป็น 4 วิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมิน ภาคปฏิบัติ และการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน

1. การสังเกต เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้สังเกตจะใช้ประสาทสัมผัสทางตา และทางหู เป็นสำคัญเพื่อรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะ พฤติกรรมการทำงานหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ตรงตามสภาพที่แท้จริง และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนในการสังเกตพฤติกรรมก้าวหน้าของผู้เรียนในการสังเกตพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนในชั้นเรียน ครูสามารถใช้วิธีการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการสังเกตครูสอนอยู่ท่ามกลางกลุ่มผู้เรียนที่กำลังทำกิจกรรมหรือมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นการแสดงออกจริง ๆ โดยไม่มีการเสแสร้ง แล้วบันทึกข้อมูลจากการ สังเกตในระยะเวลาที่ใกล้ที่สุดกับการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีรายละเอียดมากที่สุด

2. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการที่จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง ทั้งข้อมูลที่เป็นความรู้ ประสบการณ์พื้นฐาน ความเข้าใจวิธีการเรียนรู้ความสนใจแรงจูงใจในการตัดสินใจและอื่น ๆ โดยครูผู้สอนจะสังเกตผู้เรียนแสดงการโต้ตอบ และคำถามเหมือนกับผู้เรียนอยู่ในบรรยากาศการเรียนการสอน แต่จะเปิดโอกาสให้เป็นพิเศษ กับผู้เรียนในการแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการ การ แสดงออก และผลงานของผู้เรียน

3. การประเมินภาคปฏิบัติ เป็นการประเมินเพื่อการทดสอบทักษะและความสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียนโดยประเมินผ่านการทำกิจกรรมหรือปฏิบัติงานในสถานการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลองที่ใกล้เคียงกันกับสภาพจริง งานหรือปัญหาที่ผู้เรียนปฏิบัติมักจะมีวิธีการแก้ปัญหาหลายวิธีงานที่ใช้ในการประเมินการปฏิบัติสามารถประเมินผลการเรียนรู้ได้หลากหลายทั้งความสามารถและทักษะตลอดจนนิสัยในการทำงานต่าง ๆ

4. การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน หมายถึง สิ่งที่ใช้บรรจุกิจกรรมหรือผลงานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถ เจตคติ ทักษะ ความพยายาม ความก้าวหน้า และพัฒนาการที่แท้จริงของผู้เรียนด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ๆ ด้าน โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมอย่างมีจุดมุ่งหมาย และมีระบบ มีจุดมุ่งหมายในการเลือกผลงาน เกณฑ์การประเมินผล และสะท้อนความคิดในกระบวนการ เรียนรู้ของผู้เรียน อันเป็นหนทางให้ผู้เรียนรู้จักคิดและเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ต่อไปได้

สรุปลักษณะและวิธีการของการประเมินตามสภาพจริง เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงเป็นการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ที่จะประเมินในสภาพที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน วิธีการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามสภาพจริงสามารถจำแนกได้เป็น 4 วิธี ได้แก่ การสังเกต การสัมภาษณ์ การประเมิน ภาคปฏิบัติ และการประเมินจากแฟ้มสะสมผลงาน

ประโยชน์ของการประเมินตามสภาพจริง

1. ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ วิธีการประเมินคุณภาพผลงานของตนเอง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและรู้จักตนเองมากขึ้น
2. ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันในการพัฒนาทักษะทางวิชาการสังคม การแสดงออกในกระบวนการคิด วิเคราะห์และการสร้างสรรค์การปฏิบัติงาน
3. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกับครู และมีโอกาสปรับปรุงการเรียนรู้ของตนเอง
4. ผู้เรียนได้นำผลงานที่ได้นำเสนอในบรรยากาศที่ไม่เคร่งเครียด สามารถเพิ่มแรงจูงใจทางการเรียน ของผู้เรียนสูงขึ้น
5. ส่งเสริมการเรียนรู้ตามความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง
6. ทำให้เกิดความสัมพันธ์ ที่ดีระหว่างนักเรียน ครูและผู้ปกครอง

7. มีความเที่ยงตรงสูง (Validity) สามารถประเมินความสามารถได้ตรงตามสภาพที่แท้จริง
8. นักเรียนลดความกังวลในการสอบ เพราะเป็นการบูรณาการความรู้ความสามารถ
9. มีการใช้ข้อมูลที่หลากหลายจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในการปฏิบัติจริงทั้งโรงเรียน บ้าน และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
10. ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงบวก มีการส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และผู้เรียนได้อย่างมีความสุข
11. ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เปลี่ยนชีวิตจริง รวมทั้งมีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ไปสู่ชีวิตจริง
12. ประสบความสำเร็จในการเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ได้มากขึ้น และสะท้อนความคิดเห็นของตนเอง รวมทั้งมีการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมกัน

บทบาทของผู้ประเมินที่เกี่ยวข้องกับการประเมินตามสภาพจริงในยุคศตวรรษที่ 21

ผู้ที่เกี่ยวข้องในการประเมินตามสภาพจริงมีหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้เรียน และ ผู้ปกครอง ซึ่งแต่ละฝ่ายมีบทบาท ดังนี้ (กมลวรรณ ดงธนกานนท์, 2547)

1. บทบาทของผู้บริหาร ผู้บริหารควรมีบทบาทในด้านการส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมมากที่สุดในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลซึ่งเป็นการบ่มเพาะความรู้สึกรับผิดชอบและความรับผิดชอบของครู ส่งผลให้ครูมีแรงจูงใจในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เป็นไปอย่างเหมาะสมสอดคล้องนโยบายการปฏิรูปการศึกษา นอกจากนี้ผู้บริหารควรสนับสนุนส่งเสริมครูให้มีความรู้และสามารถทำการประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง วางนโยบายในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยให้ความสำคัญกับการประเมินตามสภาพจริง ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ให้ครูเข้าฝึกอบรมโดยเฉพาอย่างยิ่ง การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การประเมินตามสภาพจริงวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้จริง จากนั้นให้ครูที่ไปฝึกอบรมขยายผลต่อ โดยให้ครูที่เป็นผู้นำในการถ่ายทอดความรู้และการอบรมให้ครูในโรงเรียนต่อไป นอกจากนี้ ผู้บริหารยังควรมีบทบาทในการสนับสนุนประมาณสำหรับการจัด ให้มีการประเมินตามสภาพจริง และยังคงมีบทบาทในการกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลตามสภาพจริงให้ดำเนินไปมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด

2. บทบาทของครู ครูเปลี่ยนบทบาทจากที่เป็นผู้บอกความรู้ให้แก่ผู้เรียนหรือจัดการเรียนการสอนที่เน้นครูเป็นสำคัญ ไปเป็นเน้นนักเรียนเป็นสำคัญโดยครูเป็นเสมือนผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพการเรียนรู้ อันได้แก่กิจกรรม สื่อ และแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เพื่อ สร้างความรู้ขึ้นได้ด้วยตัวเองตามความถนัด ความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างมีความสุข ครูต้องทำให้การประเมินเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนปกติ โดยบูรณาการการประเมินตามสภาพจริงเข้ากับกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนให้มากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ครูควรให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่เหมาะสม และชี้แจงให้ผู้ปกครองเข้าใจ เห็นคุณค่าของการ ประเมินตามสภาพจริงที่ใช้ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ครูควรจัดให้มีระบบบันทึกผลการประเมินด้านต่าง ๆ ของผู้เรียน ซึ่งปัจจุบันวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีก้าวหน้า ระบบการบันทึกผลจึงสามารถนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยให้สะดวกในการจัดกระทำและจัดเก็บข้อมูล เช่น การจัดแฟ้มสะสมผลงาน หรือการจัดทำฐานข้อมูลสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งเป็นผลประเมินหรือผลงานต่าง ๆ เป็นต้น บทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งซึ่งควรควรตระหนัก คือ ครูนำผลการประเมินหรือสารสนเทศที่ได้จากการประเมินตามสภาพจริงไปปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนโดยการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพต่อไป

3. บทบาทของผู้เรียน ผลจากการปรับเปลี่ยนแนวการจัดการเรียนการสอนของครูจากการที่เน้นครูเป็นสำคัญไปเป็นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนการสอน และการวัดประเมินผลมากขึ้นในกระบวนการประเมินตามสภาพจริง ผู้เรียนมีบทบาทในการตั้งเป้าหมายและเสนอแนะแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียนเอง นอกจากนั้นผู้เรียนต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองโดยตรง และสามารถ

ประเมินตนเองได้ตรงกับความเป็นจริง ตลอดจนสามารถนำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้นต่อไป

4. บทบาทของผู้ปกครอง การประเมินตามสภาพจริงนำไปสู่การขยายขอบเขตการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนจากที่เคยเป็นเพียงการประเมินในห้องเรียนอย่างเดียวไปเป็นการประเมินที่ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมด้วย (กฤติยา วงศ์ก้อม, 2547) กล่าวคือ ผู้ปกครองมีส่วนในการประเมินผลและพฤติกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่รื้อเพียงการบอกความรู้จากครูผู้สอนคอยให้กำลังใจผู้เรียนในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้ผู้ปกครองควรสนใจรับทราบสารสนเทศเกี่ยวกับความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนที่รายงานโดยครูผู้สอนเพื่อนำไปพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ดีขึ้น

สรุป

เป้าประสงค์หลักที่สำคัญที่สุดของการเรียนการสอน ก็คือ การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ซึ่งการที่จะทราบได้ว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนไปจนเกิดเป็นทักษะ ความรู้ ความสามารถ รวมทั้งคุณธรรมที่ต้องการหรือไม่นั้นจำเป็นต้องมีการวัดและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง เป็นการประเมินที่เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติ ถ้าสามารถปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริง หรืออาจจะให้ผู้เรียนไปปฏิบัตินอกห้องเรียน หรือที่บ้าน แล้วเก็บผลงานไว้ โดยอาจจะเก็บไว้ในแฟ้มสะสมงาน แล้วครูเรียกมาประเมินภายหลัง *กระบวนการวัดผลและประเมินผล* ในปัจจุบันท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วในกระแสโลกาภิวัตน์บนฐานของความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้นำพาสังคมโลกให้กลายเป็นสังคมที่ไร้พรมแดนมีวิทยาการใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย และองค์ความรู้ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเนื่องจากการวัดและประเมินผลแบบเดิม วัดได้ไม่ตรงกับจุดประสงค์ เครื่องมือวัดไม่สอดคล้องกับผู้เรียน ทำให้ผลการวัดคลาดเคลื่อน ซึ่งการวัดและประเมินผลแนวใหม่เราควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างของผู้เรียนและวัดประเมินพร้อมกับการจัดการเรียนการสอน วัดประเมินสมรรถนะ ศักยภาพ พัฒนาการเรียนรู้ และทำอะไรได้บ้าง เน้นการปฏิบัติจริง ใช้เทคนิคการประเมินที่หลากหลาย ให้สารสนเทศย้อนกลับ (feedback) ช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนสิ่งที่ประเมิน เราเรียกการประเมินแนวใหม่นี้ว่า *การวัดประเมินสภาพจริง* การประเมินตามสภาพจริงแสดงให้เห็นว่า เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามสภาพจริง การประเมินผลตามสภาพจริงก็จะมีทางที่จะเกิดขึ้นตามมา การสอนที่ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิด การประเมินสภาพจริง เกี่ยวกับการคิดของผู้เรียนก็ย่อมจะไม่เกิดการสอนที่ไม่เชื่อมโยงไปสู่โลกภายนอกหรือชีวิตจริงได้ก็ ย่อมจะมีการประเมินที่เน้นการท่องจำที่ไม่สอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียน ดังนั้นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการประเมินผลตามสภาพจริงจึงเป็นสิ่งที่ผู้สอนจะต้องปฏิบัติควบคู่กันไปเสมอ

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ ตังธนากานท์. (2549). การประเมินตามสภาพจริง. *วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย*, 34(3), 1-13.
- กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ครุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤติยา วงศ์ก้อม. (2547). *รูปแบบการพัฒนาครูด้านการประเมินการเรียนรู้ตามแนวคิดการประเมินแบบเสริมพลังอำนาจที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติ กิตติศัพท์. (ม.ป.ป.). *การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)*. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2567. จาก
(http://www.pvet.or.th/_files/data/data_OpbBnCac.pdf).

จตุภูมิ เขตจัตุรัส. (2560). *วิธีการและเครื่องมือประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียน*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญธรรม กิจปรีดาวิสุทธิ. (2543). *การวิจัยและการประเมินผล*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศรีอนันต์.

ศิริชัย กาญจนวสี, (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สมนึก นนทจันทร์. (2544). *การเรียนการสอน การวัดประเมินผลจากสภาพจริงของผู้เรียนโดยใช้ portfolio*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา
พานิช.

สมศักดิ์ ภูวิภาดาธรรม. (2545). *การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและการประเมินตามสภาพจริง*. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). *ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง(พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ:
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สุพัตรา ตละพิภาค. (2566). *ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาที่ 13 โพธิ์ไทร-สารภี สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. วารสารมหาจุฬาลงกรณปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, 5(10).*

Good, C.V. 1959. *Dictionary of Education*. Ed.ed.New York: Mcgraw-Hill Co.

Green, J.A. 1970. *Introduction to Measurement and Evaluation*. New York: Dodd Mesd.

Gronlund, N. 1965. *Measurement and Evaluation in Teaching*. 4th ed. New York: Mcgraw-Hill.

Guilford, J.P. 1954. *Fundamental Statistics in Psychology and Education*. 2th ed. Tokyo: McGraw-Hill Kodakusha.